ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Η'. ΑΡΙΘ. 86	Ἐν Πειραιεῖ Φεβρουάριος 1892	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΚΡΕΜΟΥ

ΝΑΞΟΣ

(Συνέχεια τοῦ ἐν τῷ 84 φύλλῳ).

Περὶ δένδρων, φυτῶν κτλ.

Τελειώνω αὐτὸ τὸ ἄρθρον τῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ κάμνω τὴν περιγραφὴν τῶν *ἐλαιῶν*, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὴν πρώτην σειρὰν ἕνεκα τοῦ ὄφελους τῶν καρπῶν αὐτῶν, ἐξ ὧν ἀπὸ τὰς ἀγριοελαίας ὁποῦ εὑρίσκονται σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ βουνώδη μέρη τῆς νήσου καὶ ἀκόμη καὶ τὰ σχίσματα τῶν πετρῶν εἰς τὰ ἀκρωτήρια, καὶ γίνονται τόσον ὡραῖαι περισσότερον παρὰ νὰ ἤθελεν εἶναι φυτευμέναι εἰς τοὺς κάμπους. Αὐταῖς ταῖς ἄγριαις ταῖς μεταχειρίζονται εἰς τὸ νὰ ταῖς ἐμβολιάσουν καὶ ἐπιτυχαίνουν τὰ μέγιστα. Εἶναι δὲ τὸ ἄλλο εἶδος, τὸ ὁποῖον ὀνομάζουν *ἐλαίας*, εἰς τὰς ὁποίας τόσα προτερήματα ὑπάρχουν. Πρῶτον καὶ κυριώτερον εἶναι ὁ καρπός, τὸν ὁποῖον κάμνουν αὐταί, ἐλαῖαι *πράσιναι* διὰ γεῦσιν τῶν ἐπιθυμούντων, ἀκολούθως *μαῦραι* ἐλαῖαι εἰς τὴν ἅλμη· καὶ αὐταὶ καλαί· μετὰ δὲ αὐτὰς αἱ ὀνομαζόμεναι *ἀσκοῦδες*, αἱ ὁποῖαι γίνονται εἰς τὸ δένδρον *ξαρθαὶ* καὶ μὲ μίαν ὡραίαν γεῦσιν. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀλλο-

δαπῶν τὰς μεταχειρίζονται εἰς τὸ φαγητὸν καὶ οἱ Χῖοι, οἱ ὁποῖοι ταῖς ὀνομάζουν *κουρμάδες*, καὶ προτιμοῦν περισσότερον αὐτὰς παρὰ τὸ *μαῦρο χαβιάρι*. Ὑπάρχει καὶ ἓν ἄλλος εἶδος ἐλαιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι μικραὶ ὡς τὰ *κουκουνάρια* καὶ ὀνομάζονται *κορωνιαῖς*. Ἀπ' αὐτὰς ἐβγάζουν ἕνα εἶδος ἐλαίου, τὸ ὁποῖον τὸ μεταχειρίζονται διὰ τὴν σαλάταν. Οἱ Εὐρωπαῖοι, ὅταν εὑρίσκοντο εἰς Νάξον καὶ Νάουσαν πολεμικὰ εὐρωπαϊκὰ καράβια, τὸ ἔπερνον καὶ τὸ ἐμεταχειρίζοντα ὅλως διόλου μόνον διὰ τὴν σαλάταν καὶ τὸ ὑπερεπαινοῦσαν εἰς τὴν ἐλαφρότητα καὶ γεῦσιν λέγοντες ὅτι αὐτὸ ὑπερβαίνει ἐκεῖνο τῆς Γαλλίας, τὸ ὁποῖον φέρουν εἰς τὰς φιάλας. Ἀκόμη τὰς αὐτὰς ἐλαίας τὰς βάζουν, ὅταν εἶναι *ἄσπραι*, εἰς τὴν ἅλμη καὶ ταῖς τρώγουν τόσον οἱ χωρικοί, ὅσον καὶ οἱ εὐγενεῖς, διότι ἔχουν μίαν ὡραίαν γεῦσιν. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλαι αἱ κοιναί, τῶν ὁποίων καὶ τῶν δύο εἰδῶν τὰ δένδρα γίνονται μεγαλώτατα, καί, ἐπειδὴ τὸ ξύλον αὐτὸ εἶναι εὔθραστον, ὑπόκειται εἰς τὸ νὰ τσακισθῇ ἕως εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τὸν κορμὸν ὅταν ἀκολουθοῦν σφοδροὶ ἄνεμοι, τόσον βόρειοι ὅσον καὶ δυτικοί. Ὅμως αὐτὸ ὀνομάζεται μὲ τὴν ὀρθὴν αὐτοῦ παρατήρησιν *ἀθάνατον*, ἐπειδὴ καὶ μεταβλαστάνει ἀπὸ τὸν κορμὸν καὶ πολλάκις ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σπανίως ξηραίνεται. Ἕνα ἐξ αὐτῶν τῶν μεγάλων δένδρων ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ καρπὸν 15, 20 καὶ 30 πινάκια ἐλαίας[1]. Ἕνα μόδι ἐλαιῶν, δηλ. καρποῦ, δίδει ἕως 100 φούντια καθαροῦ ἐλαίου, τὸ δὲ μόδι εἶναι 6 πινάκια. Ἀπ' αὐτὸν τὸν καρπὸν μεταχειρίζονται οἱ κάτοικοι ὁποῦ νὰ κατασκευάζουν εἰς τὴν ἅλμη μίαν ἀρκετὴν ποσότητα ὅσον οἱ κτηματίαι, τόσον καὶ οἱ χωρικοί. Ἐπειδὴ καὶ οἱ Ἀνατολικοὶ ἔχουν τέσσαρας μεγάλας νηστείας, τεσσαρακοστάς, τὸ κάθε ἔτος, καὶ οἱ χωρικοὶ τῶν κάτωθεν χωρίων τῶν πλησίον εἰς τὴν πόλιν, τὰς τρώγουν ὁμοῦ μὲ κρίθινον ἄρτον, καὶ μὲ ξηρὰ σῦκα. Οἱ κάτοικοι τῶν πλέον μεμακρυσμένων χωρίων τρώγουν καλῆς ποιότητος ψωμί, ἐπειδὴ γίνεται εἰς τὴν ὁροθεσίαν αὐτῶν *σίκαλη* μεμιγμένη μὲ κριθὴν ὀνομαζόμενον *σμιγδὴ* ἢ *σμιγάδι*, καὶ ἓν ἄλλο εἶδος, τὸ ὁποῖον εἶναι σῖτος ἡνωμένος μὲ κριθήν, πλὴν τὸ ὕστερον εἰς ὀλίγην ποσότητα, καὶ κάμνει αὐτὸ ἕνα ὡραῖον ψωμὶ πολὺ περισσότερον καὶ τὴν γεῦσιν καλλίτερον παρὰ τὸ τῆς πωλήσεως τὸ ὀνομαζόμενον φραντσόλα. Ἡ γῆ τῆς Νάξου εἶναι πολὺ ἐπιδεκτικὴ εἰς τὰ ἐλαιόδενδρα καὶ σχεδὸν παντοῦ ἐπιτυχαίνει, πλὴν οἱ κάτοικοι ἀμελοῦν τὴν ἐλαιοφυτείαν, καὶ εἰς τὰς τῆς ἀδυνάτου τάξεως γαίας καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ἐπιτυχαίνει, καὶ οἱ ἐγκάτοικοι ἤθελον ἀπολαμβάνῃ ἕνα καλὸν εἰσόδημα ἐξ αὐτῶν.

Ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἄρχισαν ὅπου νὰ ἐγκεντρίζουν πολλὰς ἀγριοελαίας, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται πανταχοῦ τῆς νήσου καὶ εἰς μεγάλην ἀφθονίαν, αἱ ὁποῖαι, ὅταν ἔλθουν εἰς τὸν καρπὸν αὐτῶν, θέλουν ἀνταμείβῃ τοὺς ἰδιοκτήτας αὐτῶν πλουσιοπαράχως, καὶ ἔχουν καὶ ἄλλο προτέρημα ὁποῦ εἶναι πλέον ἀκμαιότεραι παρὰ ταῖς φυσικαῖς ἡμεραις.

Ὑπάρχουν δὲ καὶ ἄγρια δένδρα, τὰ ὁποῖα δίδουν καρποὺς πρὸς τροφὴν τῆς ἀνθρωπότητος. Εἶναι βαλανιδιαῖς, ἀπὸ ταῖς ὁποίαις αἱ περισσότεραις δίδουν ἐξ αὐτῶν κικίδια· εἶναι δὲ μεγάλαι καὶ μικραῖς βαλανιδιαῖς, αἱ ὁποῖαι αἱ μὲν πρῶται δίδουν βαλάνους καὶ βαλανίδι καὶ τὰ ὀνομαζόμενα κικίδια ὁποῦ κατασκευάζουν μελάνην, αἱ δὲ τὸ βαλανίδι, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ βυρσοδέψαι πρὸς κατασκευὴν τῶν δερμάτων τῆς ἐπιστήμης των. Τὰ δὲ βαλάνια εἶναι πρὸς τροφὴν τῶν ζώων γενικῶς εἰς ὅλα τὰ εἴδη καὶ μάλιστα τῶν χοίρων, οἱ ὁποῖοι τρέφονται κάλλιστα μὲ αὐτά. Ἀπ' αὐτὰ τὰ δένδρα γίνεται καὶ ἡ βαφὴ τῆς κριμέζης, τῆς ὁποίας τὸν τρόπον τοῦ νὰ τὴν κατασκευάζουν εἰς Νάξον δὲν γνωρίζουν, ἐπειδὴ καὶ δὲν γίνεται γενικῶς παντοῦ εἰμὴ μόνον εἰς δύο μέρη.

Αἱ *σφένδαμνοι*, αἱ *ἰτέαι*, καὶ διάφορα ἄλλα, τὰ ὁποῖα εἶναι γενικῶς ἀρκετὰ καὶ γνωστὰ εἰς τοὺς ἰδίους βορείους τόπους Τώρα δὲ θέλω ὁμιλήσῃ διὰ διάφορα ἄλλα δένδρα ὀλιγώτερον κοινὰ εἰς αὐτὰς τὰς θέσεις.

Αἱ *δάφναι* γίνονται ἐδῶ εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ περιβόλια, ἐνῷ εἰς ἄλλα μέρη ταῖς ἔχουν εἰς τὰ κλειστὰ καὶ σκεπαστὰ μέρη, διὰ νὰ μὴ βλάπτωνται ἀπὸ τὴν ψύχραν καὶ παγετὸν τοῦ χειμῶνος, αἱ ὁποῖαι γίνονται μέγιστα δένδρα.

Εὑρίσκονται *κεπαρίσσια* ἀρκετώτατα εἰς τὰ περιβόλια καὶ διαφόρου ὄγκου καὶ μεγέθους ἐπίτηδες μεταφυτευμένα.

Ὑπάρχουν *πλάτανοι*, οἱ ὁποῖοι εἶναι πολλὰ μεγάλα καὶ δυνατὰ δένδρα· αὐτοὶ δὲ εἶναι τὸ φυσικό τους ὁποῦ νὰ αὐξάνουν εἰς ὑγροὺς τόπους· μεγαλώνουν κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῶν στραβά, πλὴν ὅταν τινὰς φροντίσῃ εἰς τὸ νὰ τὰ κλαδεύῃ ἀπὸ τῆς νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας, πηγαίνουν ὅλο ἴσια Εὑρίσκονται δύο πλησίον τῆς Ἀπειρανθίας· δὲν πιστεύω ὅμως ὅτι ὑπάρχουν ἄλλα τοιαῦτα δένδρα εἰς τὸ ὕψος καὶ εἰς τὴν ἰσότητα.

Ὁ *σολομὸς* εἶναι ἕνα εἶδος λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ ξύλου. Αὐτὰ τὰ δένδρα ἐβγάζουν ἀρκετὰ ὑψηλὰ βλαστάρια· τὰ δὲ φύλλα αὐτῶν εἶναι ἓν εἶδος πτέρυγες, τὰ δὲ ἄνθη μικρὰ καὶ κυανᾶ αὐξάνονται σταφυλοειδῶς, τὰ ὁποῖα ἔχουν μίαν ὡραίαν καὶ λεπτὴν εὐωδίαν. Αὐτὰ δὲ ἀνθοῦν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Ματου.

Ἡ *μαστιχιὰ* εἶναι ἕνας εὐγενὴς σχῖνος· ὅμως εἶναι μόνον εἰς ἕνα μέρος τῆς Χίου, τὰ ὀνομαζόμενα Μαστιχοχώρια.

Εἰς τὴν Νάξον καὶ εἰς ἄλλας διαφόρους νήσους ὑπάρχουν *ἄγριοι σχῖνοι* καὶ ἠμπορεῖ τινας νὰ τοὺς ἐγκεντρίσῃ ἀπὸ τὰ τῆς Χίου μαστιχόδενδρα λαμβάνων ἐξ αὐτῶν μβόλια (ἐνθέματα). Αὐτὰ δὲ τὰ δένδρα αὐξάνουν μὲ τὴν αὔξησιν τῶν φύλλων· εἶναι πολλὰ πυκνὰ καὶ γεμάτα ἀπὸ φύλλα,

1) Πινάκι εἶναι παλαιὸν μέτρον τῆς Νάξου· δύο ἡμισυ πινάκια εἶναι ἕνα κοιλὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

τὰ ὁποῖα γίνονται ἀνὰ δύο εἰς τὸ κάθε μέρος, καὶ εἰς τὸ τέλος μόνον ἕν. Τὰ ἄνθη τους ὁμοιάζουν μὲ ἐκεῖνα τῆς ἀνθηλίας· εἶναι κοκκίνου χρώματος ἢ καὶ χλοεροῦ ἀδυνάτου, οἱ δὲ καρποὶ αὐτῶν εἶναι πλέον μικροὶ παρὰ τῆς ἀκάνθου (δηλ. ἰσομεγέθη μὲ τὰς μικρὰς φακᾶς), οἱ ὁποῖοι, ὅταν ὡριμάσουν, μαυρίζουν, καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ πτωχοὶ ἐβγάζουν ἕνα ἔλαιον, τὸ ὁποῖον τὸ μεταχειρίζονται, ὅταν ὑποφέρῃ τινὰς πόνους ἀπὸ κρυολογήματα, τὸν τρίβουν μετ' αὐτὸ καὶ οὕτως διαλύεται ὁ πόνος· αὐτὸ ἐβγάζει μίαν ὡραίαν εὐωδίαν. Τὰ χειμωνικὰ πτηνὰ τοὺς ὑπεραγαποῦν καθὼς τὰ κοσσύφια καὶ αἱ τσίχλαις καὶ τρώγοντάς τους, ἀφοῦ τὰ σκοτώσῃ τινάς, καὶ ψήνοντάς τα ἐβγάζουν μίαν ὡραίαν εὐωδίαν κατὰ τὸν σχῖνον. Τὸ δὲ ξύλον αὐτοῦ εἶναι τὸ καλλιώτερον διὰ φωτιάν, καὶ αὐτὸ προτιμᾶται περισσότερον παρὰ τὰ λοιπὰ ἄλλα εἰς ἔλλειψιν δὲ αὐτοῦ μεταχειρίζονται τὴν φύδαν ἢ ἀγριοκυπάρισσον, ἡ ὁποία δίδει μίαν *δυνατὴν* φλόγα, ἡ ὁποία ὅμως φθείρει πολὺ τοὺς χαλκίνους λέβητας. Εἰς τὴν νῆσον Θήραν ὁμοῦ καὶ εἰς ἄλλας νήσους, ὅπου προμηθεύονται τὰ ξύλα τῆς φωτιᾶς ἀπὸ ἄλλα μέρη, μόλην αὐτὴν τὴν ἔλλειψιν νὰ τὰ χαρίζουν εἰς τοὺς ἐντοπίους δὲν τὰ δέχονται ἕνεκα τῆς βλάβης, τὴν ὁποίαν προξενοῦν εἰς τοὺς λέβητας τῶν χαλκωμάτων. Τὰ δευτερεῖα τοῦ σχίνου διὰ τὴν φωτιὰ ἔχει ἡ ἐλαία, καὶ ἔχει καὶ τὸ ἄλλον καλὸν ἀποτέλεσμα, ὁποῦ εὐκόλως ἀνάπτει ἀγκαλὰ καὶ πράσινη, πλὴν δὲν διαρκοῦν τὰ ξύλα εἰς πολὺ διάστημα, καθὼς τοῦ σχίνου. Ὅλα ἐν γένει τὰ ξινόδενδρα ἀνάπτουν κάλλιστα εἰς τὴν φωτιά, ἕνεκα τοῦ πνεύματος ὁποῦ ἔχουν, πλὴν ἡ διάρκειά των εἶναι διὰ ὀλίγον.

Οἱ ἄγριοι *κέδροι* δὲν εἶναι κοινοὶ εἰς τὴν νῆσον, καθὼς αἱ φύδαι καὶ γίνονται μόνον εἰς μερικοὺς ἀμμώδεις τόπους, ὁμοιάζουν μὲ τὴν φύδαν εἰς τὴν εὐωδίαν τοῦ ξύλου, εἰς τὰ φύλλα καὶ εἰς τοὺς καρπούς, πλὴν οἱ κέδροι γίνονται μεγαλείτερα δένδρα καὶ πλέον δυνατὰ εἰς τὴν ξυλικὴν ἀπὸ τὰς φύδας.

Ἡ *ἀκακία* γίνεται ἕνα δένδρον μεσαίου ὕψους, τὸ ὁποῖον κάμνει μακροὺς καὶ λεπτοὺς κλώνους οἱ ὁποῖοι ἐβγάζουν μακρὰ ἀγκάθια. Τὰ φύλλα δὲ αὐτῶν εἶναι πτερυγωτά, αὐξάνονται εἰς κάθε μέρος καὶ πολλὰ εἰς τὴν ἄκραν. Τὰ ἄνθη αὐτῶν εἶναι ἕνας μικρὸς κόμπος κίτρινος ὡς ἕνα πράσινον νῆμα κρεμάμενος, καὶ ἔχουν ὡραίαν εὐωδίαν. Τὰ δὲ ἄνθη φέρουν μετὰ τῆς ξηρασίας αὐτῶν θήκας εἰς τὸ μέγεθος ἑνὸς δακτύλου, αἱ ὁποῖαι φέρουν τὸν σπόρον αὐτῶν. Εἰς τὴν Αἴγυπτον κατασκευάζουν ἐξ αὐτῶν ἕνα ζωμόν, τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται εἰς τὰ φάρμακα.

Ἡ *σπαρτιὰ* γεμίζει ὅλα τὰ βουνώδη καὶ ἄγρια μέρη καὶ ἐν καιρῷ ἀνοίξεως εὐφραίνει τὴν ὅρασιν μὲ τὰ κίτρινα καὶ εὐώδη ἄνθη της, ὁποῦ ὁμοιάζουν μερικῶν ὀσπρίων εἰς τὸ σχῆμα, κατ' ἐξοχὴν δὲ τῶν φασουλιῶν. Ὑπάρχουν δὲ καὶ ἄγριαι σπαρτίαι, μικραί, πυκναὶ καὶ ἀγκαθωταί, τὰς ὁποίας τὰς μεταχειρίζονται διὰ φράξιμον τῶν τράφων, τὰ δὲ ἄνθη εἶναι τὸ ἴδιον, πλὴν αὐτὰ δὲν ἔχουν εὐωδίαν καὶ εἶναι μικρότερα.

Αἱ *καππαριαὶ* ἐβγαίνουνεὶς τὰ σχίσματα τῶν βουνῶν καὶ ἔχουν μίαν πυκνὴν τρύπαν φλούδα, τὰ δὲ φύλλα αὐτῶν εἶναι στρογγυλὰ καὶ σαρκώδη, κάμνουν τὸν καρπὸν αὐτῶν εἰς τὴν ἄκραν μιᾶς μικρᾶς οὐρᾶς. Ἂν ἴσως δὲν μαζώνονται ἐγκαίρως, ἀνοίγουν καὶ κάμνουν ἕνα λευκὸν καὶ κυανοῦν λούλουδον, μὰ μερικαὶ εἶναι καθὼς αἱ κλωσταὶ τοῦ νήματος, καὶ ἐξ αὐτοῦ γίνεται ἕνας καρπὸς ὡς ἓν μικρὸν ἀπίδιον, εἰς τὸ σχῆμα ἑνὸς βαλάνου, καὶ αὐτοῦ μέσα εἶναι ὁ σπόρος. Ὅμως εἰς Νάξον εὑρίσκονται λιγοσταὶ καὶ εἰς ἐπικίνδυνα μέρη.

Ἡ *βαμβακία* ἀνήκει ὁμοίως εἰς τὴν σειρὰν τῶν μικρῶν δενδρίων, καὶ αὐξάνει εἰς τὸ ὕψος ἕως τριῶν ποδῶν. Εἰς τὴν νῆσον Θήρα ταῖς κλαδεύουν τὸν καθέκαστον χρόνον, καθὼς τὰ κλήματα καὶ διαφυλάττεται ἡ αὐτὴ ῥίζα διὰ πολλὰ ἔτη. Εἰς Νάξον καὶ εἰς ἄλλα μέρη σπείρουν τὸν σπόρον τὸν κάθε χρόνον, καὶ ἀφοῦ συνάξουν τὸν καρπόν, τὸν ἀκόλουθον χρόνον σπείρουν τὸν αὐτὸν ἀγρὸν κριθὴν ἢ καὶ *σμιδὴν* καὶ ξεκλωνίζουν ταῖς βαμβακιαῖς καὶ ἐὰν μένουν μερικαὶ ἐξ αὐτῶν. Εἰς τὴν Ἀραπλὰν αὐξάνουν κάλλιστα καὶ δίδουν καὶ περισσότερον καρπόν, μόλον ὅτι δὲν εἶναι κλαδευμέναι καὶ σκαμμέναι, μόνον ὅταν σπείρουν τὴν κριθήν, πλὴν διὰ νὰ φάγουν τὰ ζῷα τῶν χωρικῶν τὴν φυτείαν αὐτοχρόνως τρώγουν καὶ ταῖς βαμβακιαῖς καὶ ἕνεκα τούτου δὲν μένουν πολυχρόνως ὅπου ἤθελεν εἶναι ἕνα μέγα ὄφελος τῶν ἰδιοκτητῶν, ὅπου νὰ ἔχουν κριθὴν καὶ εἰς τὸ αὐτὸ κτῆμα νὰ ὑπάρχῃ καὶ βαμβάκι. Τὰ δὲ φύλλα τῆς βαμβακιᾶς ὁμοιάζουν μὲ τὰ ἐκεῖνα τῆς ἀμπέλου πλὴν εἶναι μικρότερα. Τὰ ἄνθη ἔχουν ἕνα χρῶμα κίτρινον ἡμιλευκές, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔρχεται ὁ καρπὸς αὐτῶν ὡς εἶδος καρυδίου τὸ ὁποῖον εἶναι γεμάτον ἀπὸ λευκὸν καὶ ἐρυθρόν. Βαμβάκιον εἶναι δύο εἰδῶν.

Buipons (;) de bois εἰς τὴν νῆσον εἶναι κοιναί· κάμνουν πολλὰ κίτρινα ἄνθη, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουν μὲ τὰ ἄνθη τῶν ὀσπρίων· ὅμως ἡ ῥίζα αὐτῶν βρωμᾷ. Ἀπὸ δὲ τὰ ἄνθη ἀκολουθοῦν θῆκαι καθὼς ἐκεῖναι τῶν φασουλίων. Αὐτὰ τὰ δενδράκια εὑρίσκονται πλησίον τῶν ὑδάτων καὶ εἰς ὑγρὰ ἐδάφη.

Αἱ *ροδοδάφναι* γεμίζουν σχεδὸν παντοῦ τοὺς αὐλῶνας καὶ ἔχουν μίαν ὡραίαν καὶ χαρμόσυνον πρασινάδα. Τὰ ἄνθη αὐτῶν εἶναι τριανταφυλλὶ χρώματος μὲ πέντε φύλλα, τὰ δὲ φύλλα τοῦ δενδρίου παρομοιάζουν ἐκεῖνα τῆς δάφνης πλὴν πλέον σαρκώδη καὶ μεγαλειτέρου μεγέθους. Αὐτὰ τὰ δενδράκια γίνονται μεγάλα ὡς 10 ἢ 12 πόδας καὶ κάμνουν μακροὺς κλώνους καθὼς ἐκεῖνοι τῆς λεπτοκαρίας, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται εἰς Νάξον ὅπου δένουν τὰ δεμάτια τῆς κριθῆς καὶ σίτου

Ἡ *τομαρισκία* ἢ ἡ ὀνομαζομένη εἰς Νάξον ἁρμυρηχία πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν *τομαρῖναν* εἶναι ἕνα δενδράκι,

τὸ ὁποῖον γεννᾶται πλησίον τῶν χανδάκων καὶ τὸ φυτεύουν εἰς τοὺς τράφους τοὺς ὑγρούς, τὰ δὲ φύλλα αὐτῆς ὁμοιάζουν μετ' ἐκεῖνα τῆς κεπαρίσσου πλὴν εἶναι μακρότερα.

Ἡ *λυγαριὰ* ἢ *καπίτσια* κατὰ τὰς Ἀθήνας κάμνει λεπτὰς βέργας εὐλυγίστους καὶ ἴσιας· αὐτὰς τὰς μεταχειρίζονται εἰς τὸ νὰ πλέκουν μεγάλα καὶ μικρὰ πανέρια καὶ καλάθια, ἀκόμη ἕνα εἶδος κοφῶν, τὰς ὁποίας ὀνομάζουν *χαλικολόγους*, μὲ δύο χέρια ἢ πιασίματα εἰς τὴν ἄκραν αὐτῶν πρὸς τὸ ἄνωθεν μέρος ὅπου τελειώνει καὶ μὲ αὐτοὺς κουβαλοῦν μικραῖς πέτραις ὅταν οἰκοδομῇ τινας, ὁμοίως καὶ εἰς μετακόμισιν χώματος καὶ κοπρίας ἀπὸ τὸ ἓν μέρος τοῦ περιβολιοῦ πρὸς τὸ ἄλλο· ἀλλὰ αὐταὶ εἶναι πολὺ δυναταὶ ἕνεκα ὅπου δὲν μεταχειρίζονται καὶ καλάμια εἰμὴ μόνον ταῖς αὐταῖς βεργίτζαις, διότι εἰς τὰς κόφας, πανέρια καὶ καλάθια ὑπάρχει ἕνα μικρὸν μέρος ἀπ' αὐτάς, τὸ δὲ λοιπὸν εἶναι ἀπὸ καλάμια, τὰ ὁποῖα δὲν διαρκοῦν ὡς αἱ λυγαριαῖς. Τὰ φύλλα δὲ αὐτοῦ εἶναι διακεκομμένα ἕως εἰς τὴν ῥίζαν εἰς πέντε, ἕξι ἢ ἑπτὰ μέρη μακρὰ στενὰ καὶ σουβλερά· τὰ ἄνθη του ἔρχονται σταφυλοειδῶς ἄλλα μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι κυανᾶ, ἄλλα δὲ λευκὰ, καὶ ἄλλα τριανταφυλλιά, καὶ συνέρχονται μὲ ἐκεῖνα τῆς πασχαλιᾶς πλὴν μικρότερα καὶ ἔχουν μίαν εὐωδίαν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι δυσάρεστος πλὴν πολλὰ δυνατή.

Νομίζω ὅτι ἠμπορῶ νὰ προσθέσω εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν ἕνα δενδράκι, δηλαδὴ τὴν *μυρίκην*, ἡ ὁποία γεμίζει ὅλα σχεδὸν τὰ ὄρη. Αὐταῖς δὲν εἶναι ὑψηλότεραι ἀπὸ τὸ ἀνάστημα ἑνὸς ἀνθρώπου.

Τὸ *δενδρολίβανον* ὑπάρχει ἐδῶ πλὴν ἄγριον.

Τώρα δὲ ἀπερνῶ εἰς ταῖς *τριανταφυλλιαῖς*, αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ διαφόρων χρωμάτων καὶ εἰδῶν. Ὑπάρχουν αἱ λεγόμεναι *ἀπριλιάτικαι*, τὰ ὁποῖα *ρόδα* εὐωδιάζουν κάλλιστα τὸν αὐτὸν μῆνα· ὑπάρχουν *μαγιάτικαι*, ἀπὸ τὰς ὁποίας κάνουν τὸ *γλυκὸν* ὀνομαζόμενον *ροδοζάχαρην* μιᾶς ὡραίας γεύσεως καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ τριανταφυλλα κατασκευάζουν καὶ τὸ ὀνομαζόμενον *ροδόσταμο*, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ αὐτὸ ἰατρικὸν εἰς διαφόρους ἀσθενείας καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς πόνον τῶν ὀμματίων. Ὑπάρχει ἓν ἄλλο εἶδος καὶ αὐτὸ τριανταφυλλὶ ὀνομαζόμενον *ἑκατόφυλλον* καὶ *τριδιπλοῦν*. Εἶναι καὶ ἄλλο εἶδος *λευκὸν* καὶ *διπλοῦν* καὶ ἔχουν καὶ αὐτὰ μίαν ὡραίαν θεωρίαν καὶ εὐωδίαν. Ὑπάρχει ἓν ἄλλο εἶδος διπλοῦν καὶ αὐτὰ καὶ τὸ χρῶμα κίτρινον ὡς ὁ κρόκος.

Τελειώνω αὐτὸ τὸ ἄρθρον μὲ τὴν περιγραφὴν τῆς *ἀλόης* ἢ *ἀθάνατον*, τὴν ὁποίαν ἔφερον ἐκ τῆς νήσου Θήρας. Ὑπάρχει ἐδῶ ἐν ἀφθονίᾳ· αὐτὸ τὸ εἶδος τὸ μεταχειρίζονται πολλοὶ διὰ τοὺς φράκτας ἐπειδὴ ὡς ἀγκαθωτὸν καὶ πυκνὸν ὁποῦ εἶναι οὔτε ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ περάσῃ αὐτὸ οὔτε ζῶον διὰ νὰ ἔμβῃ νὰ βγάλῃ τὸν καρπὸν τοῦ κτήματος

Τὰ *λαχανικὰ* εἶναι σχεδὸν τὰ ἴδια καθὼς εἰς τὰ περιβόλια τῆς Εὐρώπης. Δὲν ἔχομεν τὰ ὡραῖα *σπαράγγια*, τὰ ὁποῖα εἰς ἄλλα μέρη λαμβάνουν τόσον κόπον καὶ ἀγῶνα ἕως ὅτου νὰ τὰ ἀπολαύσουν· ἔχομεν ὅμως ἀντ' αὐτῶν τὰ ἄγρια, τὰ ὁποῖα ἐβγαίνουν ἐν ἀφθονίᾳ εἰς τοὺς ἀκαλλιεργήτους τόπους, πλέον μικρὰ ὅμως καὶ λιανά, πλὴν εἰς τὴν γεῦσιν σχεδὸν τὸ ἴδιον. Εἶναι δὲ καὶ τὸ *πιπέρι* τῆς Γουϊνέας, ὁ *ἀρακᾶς* καὶ *κουκιὰ* γίνονται· ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐφάγαμεν τὸν Νοέμβριον καὶ Ἰανουάριον. Τὰ *ὄσπρια* εἶναι τὰ ἴδια καθὼς τὰ τῆς Εὐρώπης. Ἄρχισαν δὲ ὁποῦ νὰ φυτεύουν καὶ *γεώμηλα*. Ὁ κύριος Τουρνεφὸρ περιηγητὴς Γάλλος περιερχόμενος τὴν Ἄσπρην θάλασσαν διὰ νὰ ἐξακριβώσῃ νέα βότανα θαυμάζει εἰς Νάξον τὴν ποιότητα καὶ ποικιλότητα αὐτῶν. Εἰς ἄλλα μέρη παρασταίνει αὐτός, ὅτι ὁ *πήγανος*, τὸ *ἀψίνθιον*, τὸ *ὀρίγανον*, ἡ *ἀλιφασκία*, ἡ *φασκομηλιὰ* εὑρίσκονται εἰς τὰ περιβόλια εἰς τὴν Νάξον· εἶναι πλησμονὴ ἀπ' αὐτὰ τὰ εἴδη εἰς τοὺς φράκτας καὶ εἰς βουνὰ ἄγριαις· ἕνα ξεχωριστὸν προτέρημα εἶναι ὅτι ἡ ἀλιφασκιὰ κάμνει καρποὺς ὡσὰν μικρὰ μῆλα, ἐκ τῶν ὁποίων γίνεται ἕνα καλὸν κρασί. Τὸ ἀψίνθιον εἶναι δύο εἰδῶν τὸ κοινὸν ἢ ἄγριον, τὸ ὁποῖον γίνεται εἰς τοὺς φράκτας καὶ χωρὶς περιποιήσεως καὶ καλλιέργειαν, τὸ δὲ ἄλλο αὐξάνει εἰς τοὺς κήπους καὶ ἔχει μικροτέραν καὶ πλέον διακεκομμένα φύλλα, τὸ ὁποῖον τὸ μεταχειρίζονται μεταξὺ τῶν δεματίων τῶν λουλουδων, ἐπειδὴ καὶ ἡ εὐωδία του δὲν εἶναι τόσον δυνατὴ οὔτε κακῆς οὐσίας. Ἡ *γλυκόρριζα*, τὸ *ἐρυθρόδραγον* καὶ τὸ *μάραθον* γίνονται ἄνευ τινὸς καλλιεργείας καὶ ἄγρια. Ἡ ἀραβικὴ *στοιχάς*, οἱ *λουπῖνοι* καὶ ὁ *κίστος* ἢ λάδανον γεμίζουν τὰ ὄρη. Ὁ τελευταῖος εἶναι μικρὸν δενδράκι, τὸ ὁποῖον δὲν ψηλοῦται περισσότερον ἀπὸ δύο πόδας, τὸ ἄνθος δὲ αὐτοῦ εἶναι ὡς ἕνα μονὸν τριανταφυλλο ἀπὸ τέσσαρα ἢ πέντε φύλλα, ἄλλα μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι τριανταφυλλὶ χρώματος, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ λευκοῦ. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀμελημένον *λάδανον*, τὸ ὁποῖον βγάζει ἀρκετὴ ποσότητα ἡ νῆσος Κρήτη καὶ πωλεῖται εἰς καλὴν τιμὴν ἐξ αἰτίας ὁποῦ τὸ μεταχειρίζονται ἰατρικὸν διὰ στηθικὰ πάθη Καὶ εἰς Νάξον ἐβγάζει λιγοστόν, καὶ ὄχι τόσον καλῆς ποιότητος ἕνεκα ὅπου εἶναι ἀκαλλιέργητον. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον τὸ συνάζουν εἰς τὴν Νάξον εἶναι ὁ ἀκόλουθος. Τρώγοντες οἱ τράγοι τοὺς βόμβυκας τοῦ αὐτοῦ θάμνου ἐρχομένους ἐκ τῶν ἀνθέων, κολλιέται εἰς τὸν πώγωνα αὐτῶν μία οὐσία ὡς τὸ κηρίον τὸ λυωμένον εἰς τὴν φωτιὰν καὶ τὸν συνάζουν οἱ ποιμένες καὶ τὸν πωλοῦν.

Ὁ *κρόκος* ἢ *ζαφρὰν* ἔρχεται ὁμοίως εἰς μεγάλην ποσότητα εἰς τὰ βουνώδη ἐδάφη καὶ τὰς πτωχὰς γαίας· τὸ ἄνθος αὐτοῦ ὁμοιάζει μετ' ἐκεῖνο τοῦ κολχικοῦ. Ἡ βαφὴ τὴν ὁποίαν δίδει αὐτὸς εἶναι καλλιωτέρα ἀπὸ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον καλλιεργοῦν εἰς τοὺς ἀγρούς, δηλαδὴ τὸν ἥμερον. Εἰς τὴν νῆσον Θήραν τραβιέται μιὰ μεγάλη ποσότης ὁποῦ τὸν μεταχειρίζονται οἱ ἐκεῖ ἐγκάτοικοι εἰς δύο χρήσεις:

κατασκευάζουν ἀπὸ τυρὶ ἄλευρον καὶ μέλιτος ἕνα εἶδος ζυμαρικοῦ ὀνομαζομένου *τυρόπηγας* καὶ μὲ τὸν ζαφρὰν τοῦ δίδουν τὸ χρῶμα κατακίτρινον, ὡς ὁ κρόκος τοῦ αὐγοῦ, πλὴν χωρὶς οὐσίας γεύσεως. Τὸν μεταχειρίζονται πρὸς τούτοις καὶ εἰς πανίων βαφήν, τὰ ὁποῖα φέρουν αἱ ἡλικιωμέναι γυναῖκες τῆς Θήρας εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, τὰς ὁποίας ὀνομάζουν *μπόλιας* καὶ πάντοτε πωλεῖται εἰς καλὴν τιμήν. Αὐτὸ δὲ τὸ φυτὸν προέρχεται ἀπὸ βορβοὺς ἢ καὶ κρεμμύδια.

Ἕνα *ἄλλο φυτὸν* τὸ ὁποῖον ἔρχεται καὶ αὐτὸ ἀπὸ κρεμμύδι ἔχει τὸ ἴδιον ἄνθος μὲ αὐτὴ τὴ διαφοράν, ὅτι ὁ κρίνος ἔχει λευκὸν ἄνθος καθὼς ἕνας ἀπὸ τοὺς μικροὺς λαλέδες, εἰς τὸ ἄλλο φυτὸν ἡ ἐπιφάνεια εἶναι ὁμοίως ἄσπρη, ὅμως εἶναι σημειωμένη μὲ εὔμορφους ἐρυθροὺς ῥόμβους, τὸ ὁποῖον κάμνει ἕνα ὡραῖον ἀποτέλεσμα. Ὁ βορβὸς αὐτοῦ τοῦ φυτοῦ, τὸ ὁποῖον γίνεται εἰς μεγάλην ποσότητα εἰς τὰ βουνά, νομίζεται διὰ ἕνα σημαντικὸν ἰατρικὸν κατὰ τῆς ἀρθρίτιδος καὶ ποδαγρίας.

(Ἀκολουθεῖ)

Η ΕΝ ΣΑΛΑΜΙΝΙ ΝΑΥΜΑΧΙΑ

Διατριβὴ συγγραφεῖσα μὲν ὑπὸ William W. Goodwin, Ph. D., L. L. D., Eliot Professor of Greek Literature in Harvard University, ἐξελληνισθεῖσα δὲ ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς ὑπὸ Δημ. Ζωμπολίδου Δ. Φ., Δ. Ν., Τ. Θ.

Σ Μ. Δημοσιεύοντες τὴν κατωτέρω μετάφρασιν διατριβῆς ἑλληνομαθοῦς Ἀμερικανοῦ, ἔχοντος κατέχοντος θέσιν ἐν τοῖς λειτουργοῖς τῆς ἐκκρίτου φιλολογίας, ὅπως αὕτη ἐξετυπώθη καὶ διδάσκεται ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τῆς Ἀγγλοσαξωνικῆς φυλῆς, νομίζομεν ὅτι οὐ μόνον προσφέρομεν τοῖς ἀξιοτίμοις τοῦ «Ἀπόλλωνος» ἀναγνώσταις δίδαγμα ὠφέλιμον καί πως καινόν, ἅτε ἄλλως ἢ ὡς συνήθως ἑρμηνεῦον καὶ διαγράφον τὸ ἐνδοξότατον τῶν πάλαι Ἑλλήνων κατόρθωμα, ὅπερ διέκρινε τὴν τύχην τοῦ τε ἀρχαίου καὶ τοῦ νῦν πολιτισμοῦ, ἀλλ' ἅμα παρέχομεν ἀφορμὴν τοῖς τε λογίοις καὶ ἐπιστήμοσιν ἐν ἡμῖν ἀνδράσιν, ὅπως βαθύτερον καὶ τελειότερον ἐρευνήσωσι τὰ ὑπὸ τῶν προγόνων καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν πραχθέντα τε καὶ λεχθέντα, ἅτινα σύμπασα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἡ πεπολιτισμένη μερὶς ἀείποτε ἐθαύμασε καὶ ἐς ἀεὶ θὰ θαυμάζῃ. Καίπερ μὴ συντασσόμενοι ἐν πᾶσι τῇ γνώμῃ τοῦ λογίου καὶ εἰλικρινοῦς ἐπιστήμονος συγγραφέως τῆς διατριβῆς ταύτης, δὲν ἐδιστάσαμεν ὅμως νὰ γνωρίσωμεν ταύτην τοῖς φίλοις τοῦ παρόντος περιοδικοῦ συνδρομηταῖς τε καὶ συνεργάταις, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ κεντήσωμεν τὴν φιλοτιμίαν τῶν περὶ τὰ πάτρια ἀσχολουμένων καὶ οἱονεὶ ὑπόδειγμά τι θὰ προβάλωμεν ἀγνῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ εὑρέσεως τῆς μιᾶς ἀληθείας.

Ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ περὶ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας προτίθεμαι νὰ ἐξετάσω ζητήματα, ἀφορῶντα κυρίως εἰς τὰς θέσεις καὶ κινήσεις τῶν δύο ἐχθρικῶν στόλων πρὸ τῆς μάχης καὶ ἐν τῇ διαρκείᾳ ταύτης, σὺν ἄλλοις τισὶν ἀντικειμένοις τοπογραφικοῖς, ἄθικτα καταλείποντα πολλὰ ἕτερα ἐπαγωγὰ ἱστορικὰ σημεῖα, μὴ ἀμέσως συνεχόμενα μετὰ τῆς τοπογραφίας. Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1882 καὶ τὸ ἔαρ τοῦ 1883 ἐξετέλεσα συχνὰς ἐκδρομὰς εἰς Σαλαμῖνα καὶ εἰς τὰς ἀπέναντι τῆς νήσου κειμένας ἀκτὰς τῆς Ἀττικῆς· οὕτω δὲ μᾶλλον ὠφελήθην, ἀναγινώσκων ἐν μέσῳ τῶν σκηνῶν τῆς μάχης τὰς ἀρχαίας ταύτης περιγραφὰς καὶ μελετῶν τὰς διαφόρους νεωτέρας θεωρίας περὶ τῶν θέσεων καὶ κινήσεων τῶν δύο στόλων.[1] Ἡ ὄψις τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδατος, ἣν αἱ ἀξιομνημόνευτοι αὗται σκηναὶ παριστάνουσι σήμερον, εἶναι οὐσιωδῶς ἡαὐτή, ὡς ἐκείνη, πρὸς ἣν ὁ Ξέρξης ἀπέβλεπεν, ὅτε ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ὄρους Αἰγάλεω κατὰ τὴν ἀείμνηστον ἐκείνην τοῦ Σεπτεμβρίου πρωΐαν ἐν ἔτει 480 π. Χ., ἥτις διέκρινε τὴν τύχην τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἄφορος τῆς Ψυτταλείας νῆσος, οὖσα ἓν τῶν κεντρικῶν σημείων τῆς μάχης, αἱ ἀπότομοι ἀκταὶ τῶν Σιληνιῶν, ἔνθα ὁ Ἀρτεμβάρης, ἡγήτωρ δέκα χιλιάδων ἱππέων, εὗρε τὸν τάφον του,[2] ὁ τόπος, ἐφοῦ ἡ πόλις τῆς Σαλαμῖνος ἵστατο, κείμενος ἐν θέσει ἐπιτακτικῇ καὶ ἀποτόμως πρὸς τὸν κόλπον προέχων, ἡ ἀπόκρημνος καὶ ἄξενος ἀκτὴ τῆς ἠπείρου Ἀττικῆς μετὰ τοῦ πετρώδους ὕψους τοῦ Αἰγάλεω, ἀπέναντι τῆς πόλεως ὀρθουμένου, τὰ στίλβοντα καὶ διαυγῆ τοῦ στενοῦ τῆς Σαλαμῖνος ὕδατα, ἔτι καὶ νῦν ὡς τὸ πάλαι ἕτοιμα ὄντα νὰ μετατραπῶσιν ἀπὸ γαληνίων καὶ κατοπτρικῶν εἰς ζωηρὰ κυμάτων ὀγκώματα κατὰ τὴν πρωϊνὴν θαλασσίαν αὔραν,[3] ταῦτα πάντα εἶναι ἔτι καὶ σήμερον συνήθη θεάματα παντὶ

1) Πολλαὶ τῶν ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ ἐκφερομένων γνωμῶν περὶ τοῦ πιθανοῦ τῆς συνδιαλλαγῆς τῶν τῷ Αἰσχύλῳ καὶ Ἡροδότῳ εἰρημένων ἀπεκομίσθησαν ἐν προτέρᾳ τινὶ ἀφίξει μου εἰς Ἀθήνας καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν βραχείαις σημειώσεσιν εἰς Ἡρόδ. η' 76 καὶ 85 τῆς ἐμῆς Ἑλλην. Χρηστομαθείας (Greek Reader) ἐν ἔτει 1871 (σελ. 141—143). Ἐπεξειργάσθην δὲ τὴν πραγματείαν ταύτην ἀφ' οὗ χρόνου ἀνεγνώσθη ἐν Ἀθήναις, ὑδηγηθεὶς καὶ ὑπὸ διαφόρων περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἄρθρων, μή ὄντων προσιτῶν ἐμοί, ὅτε τὸ πρῶτον αὕτη ἐγράφετο, καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν ἑπομένων: Λοίσκου Μελέται περὶ τοῦ ἱστορικοῦ Ἐφόρου, 1., ἡ μάχη παρὰ τῇ Σαλαμῖνι, ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Φιλολογίας (Loeschke, Ephorus-Studien, 1., die Schlacht bei Salamis, Jahrbücher der Philologie 1887 pp. 25 ff). Βουζόλτου ἀπάντησις εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἄρθρον ἐν τῷ τοῦ Ῥήνου Μουσείῳ (Busolt Rhein. Mus., 1883 pp. 627 ff). Σιλέρου Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος ἐν ταῖς διατριβαῖς τῆς Ἀμερικανικῆς Φιλολ. Ἑταιρίας (Sihler Transactions of Am. Phil Assor 1877, pp. 109 ff). Λολλιγγίου Στενὰ τῆς Σαλαμῖνος, ἐν ταῖς Ἱστορικαῖς καὶ φιλολογικαῖς διατριβαῖς, ἑόρτιον δῶρον εἰς Ε. Κούρτιον (Lolling, Meerenge von Salamis, Histor. u. Phil. Aufsätze, Festgale an E. Curtius, 1884). Τὸ ἄρθρον τοῦ Λοίσκου ἰδίως εἶναι πολύτιμον, ἀποφαινομένου ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ Αἰσχύλου, ὡς τῆς μόνης παραδεκτέας· ἀλλ' ὅμως νομίζω ὅτι ὁ λόγιος οὗτος σφάλλεται, ἀπονέμων τῷ Ἡροδότῳ γνώμην ὅλως τῇ Αἰσχυλείῳ ἀδιάλλακτον, ἐὰν μὴ τὸ χωρίον αὐτοῦ ἀλλοιωθῇ. Οὗτος τίθησι τὸν τῶν Ἑλλήνων στόλον ἔξω τῶν στενῶν, ἐστραμμένον πρὸς νότον καὶ κατευθυνόμενον πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τοῦ καλουμένου Φωρῶν λιμένος (Thieve's Harbor), σεσημασμένου διὰ Φ ἐπὶ τοῦ χάρτου, οὗ ἐγγὺς τίθησι τὸ Ἡράκλειον. Τὸ ἀντικείμενον τοῦ διδάκτορος Σιλέρου (Dr. Sihler) εἶναι πρώτιστα φιλολογικόν· προστίθεται δ' οὗτος τῇ γνώμῃ τῶν πλείστων φιλολόγων, ἀποδεχόμενος ὡς ὁμολογουμένην τὴν κυρίαν ἰδέαν τοῦ θέματος, περὶ ἧς ἐνταῦθα ἀμφισβητῶ, τουτέστι τὴν παράταξιν τοῦ Περσικοῦ στόλου πρὸ τῆς μάχης ἀντικρὺ τῆς πόλεως Σαλαμῖνος.

2) Αἰσχ. Περσ. 302, Ἀρτεμβάρης δὲ μυρίας ἵππου βραβεὺς—στυφλοὺς παρ' ἀκτὰς θείνεται Σιληνιῶν.

3) Πλουτ. Θεμ. 14.

τῷ πλέοντι ἢ κωπηλατοῦντι ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς πρὸς τὸν πορθμὸν τῆς Σαλαμῖνος.

Ἐν πλείσταις ἱστορίαις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν πλείστοις εἰς Ἡρόδοτον ὑπομνήμασιν γίνεται τοιαύτη τις ἀφήγησις τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας κυρίως ἢ καθόλου ἐπὶ τῇ ὑποτιθεμένῃ τοῦ Ἡροδότου αὐθεντικῇ μαρτυρίᾳ, ἥτις φαίνεταί μοι ἐλλιπὴς οὖσα ἢ ἐναντιουμένη πρός τινα τῶν ἐμφανεστάτων τῆς τοπογραφίας πραγμάτων καὶ πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων ἀρίστας μαρτυρίας. Πάντες σχεδὸν οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς παριστάνουσι τὸν μὲν Ἑλληνικὸν στόλον ἐν ἀρχῇ τῆς ναυμαχίας ὡς παρατεταγμένον κατὰ γραμμὴν καμπύλην περὶ τὸν μέγαν κόλπον τῆς Σαλαμῖνος, ὁτὲ μὲν ἔξωθεν τοῦ ἐφ' οὗ ἡ πόλις ἔκειτο λόφου καὶ τῆς ἀνάντους νήσου τοῦ ἁγίου Γεωργίου πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως, ὁτὲ δὲ κατὰ γραμμήν, τεμνομένην ὑφ' ἑνὸς ἢ ἀμφοτέρων τῶν φοβερῶν τούτων ἐγκομμάτων, τὸν δὲ Περσικὸν στόλον τάσσουσι (πολλάκις ἐν τρισὶ τάξεσι) κατ' εὐθεῖαν ἀπέναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ, προεκτεινόμενον ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου τῆς Ἐλευσῖνος μέχρι που ἐγγὺς τοῦ Πειραιῶς. Τῷ ὄντι γενικῶς πιστεύεται ὅτι ἡ κυρία κίνησις δι' ἧς οἱ Πέρσαι ἐπειράθησαν ν' ἀποκόψωσι τὴν διαφυγὴν τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν τοῦ Θεμιστοκλέους πρὸς τὸν Ξέρξην ἀγγελίαν, ὑπῆρξεν αὕτη, νὰ φέρωσι δηλ. μέγα μέρος τοῦ ναυτικοῦ αὐτῶν ἐντὸς τῆς εἰρημένης θέσεως. Λέγεται ὅτι ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν Ἑλλήνων οἱ Πέρσαι προήλασαν πολλὰς νεῶν ἑκατοντάδας ἠρέμα διὰ τῶν στενῶν πόρων μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς παραλίας καὶ τῶν δύο ἀντικειμένων ἄκρων τῆς Ψυτταλείας καὶ Σαλαμῖνος καὶ ἐσχημάτισαν οὕτω τὴν τάξιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς γειτονίας τοῦ Πειραιῶς κατὰ μῆκος τῆς Ἀττικῆς ἀκτῆς διὰ τοῦ πορθμοῦ, μέχρις οὗ τὸ πρὸς βορρᾶν κέρας αὐτῶν προεώσθη πέραν τοῦ Αἰγάλεω ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ν' ἀποκλείσῃ τὴν διάβασιν ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἐλευσῖνος.[4] Ἐὰν λοιπὸν ἡ κίνησις αὕτη, ἥτις κοινῶς ὑποτίθεται ὅτι εἶναι οὐσιώδης ἰδέα ἐν τῇ ἀφηγήσει τοῦ Ἡροδότου, γένηται παραδεκτή, τὸ διάγραμμα τῆς ναυμαχίας κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν καθίσταται λίαν ἁπλοῦν. Οἱ Ἕλληνες, οἵτινες διήγαγον τὴν νύκτα ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Σαλαμῖνος, ἔμελλον μικρὸν μετὰ τὴν ἐμφάνειαν τῆς ἡμέρας νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὰ πλοῖα καὶ νὰ σχηματίσωσι τὴν παράταξιν αὐτῶν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σαλαμῖνος ἀκριβῶς ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν· ὥστε μικρὸν μόνον ὑπελείπετο ἑκατέρῳ τῶν στόλων, ὅπως ἕκαστος αὐτῶν προχωρήσῃ ὀλίγας πήχεων ἑκατοντάδας καὶ ὁρμήσῃ ἐπὶ τὸν ἀντιπαρατεταγμένον ἐχθρόν. Κατὰ τὸ διάγραμμα τοῦτο ὁ Ξέρξης ἐσκόπει, ὡς νομίζεται, ἵνα τὸ μακρὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ κέρας μὴ λάβῃ ἐνεργὸν μέρος ἐν τῇ μάχῃ, οἱ δὲ ἐν Ψυτταλείᾳ εὐγενεῖς τῶν Περσῶν ἐγκεκλεισμένοι μένωσιν ἀπράγμονες θεαταὶ ἀγῶνος πόρρω αὐτῶν διεξαγομένου. Ἐπειδὴ δὲ πιστεύεται ὅτι τὸ νυκτερινὸν τοῦτο κίνημα ἦτο τὸ διακριτικὸν τόλμημα, πρὸς οὗ τὴν καλὴν ἔκβασιν ὁ Ξέρξης ἐνέβαλεν εἰς κίνδυνον ὅλον τὸ τῆς ἐπιθέσεως αὐτοῦ σχέδιον, διὰ τοῦτο ζήτημα θεμελιῶδες παρουσιάζεται, ὅπερ ἐν ἀρχῇ πρέπει νὰ λυθῇ, εἰ ὄντως τὸ κίνημα τοῦτο ἐγένετο, τοῦτέστιν εἰ ὁ τῶν Περσῶν στόλος εἰσέπλευσε καθόλου εἰς τὰ στενὰ τῆς Σαλαμῖνος πρὸ τῆς πρωΐας τῆς ναυμαχίας. Πολλὰ δὲ τὰ ἐναντιούμενα τῷ ὑποτιθεμένῳ τούτῳ κινήματι εὐθὺς ἀφ' ἑαυτῶν ὑποβάλλονται.

Πρῶτον ὅ τε πορθμὸς καὶ κόλπος τῆς Σαλαμῖνος εἶναι ἔν τισι σημείοις λίαν στενοί, ἡ δὲ διάβασις μεταξὺ τῆς ἀκτῆς τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Ψυτταλείας ἥττων τῶν 4000 ποδῶν τὸ εὖρος· ἡ τοῦ ὄρους Αἰγάλεω ὑπώρεια μόλις ἀπέχει 4500 πόδας ἀπὸ τῆς ἄκρας τῆς Σαλαμῖνος καὶ μόλις 3500 ἀπὸ τῆς ἐν τῷ κόλπῳ νήσου τοῦ ἁγίου Γεωργίου πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως. Πρὸς δὲ τούτοις ἡ τελευταία αὕτη δίοδος διακόπτεται ὑπὸ μεγάλου σκοπέλου ἢ χοιράδος (shoal)[5], ὅστις οὐ μόνον λίαν ἐπικίνδυνος θὰ ἦτο ἐν νυκτερινῷ πλῷ, ἀλλὰ καὶ κώλυμα σπουδαῖον εἰς ναυτικὰς κινήσεις, καθότι ἐνταῦθα ἀληθῶς τὸ πλάτος τοῦ πορθμοῦ συστέλλεται εἰς πόδας ὡς 1800. Δυνάμεθα ἄρα νὰ πιστεύωμεν ὅτι τῷ Ἑλληνικῷ στόλῳ ἐπετρέπετο νὰ παρατάσσηται ἡσύχως πρὸς μάχην ἐν ταῖς τελευταίαις δυσὶ μνημονευθείσαις διόδοις κατενώπιον τοῦ Περσικοῦ στόλου, ἀπέχοντος ὀλίγας μόνον πήχεων ἑκατοντάδας; Μνήμης δ' ἄξιον εἶναι ἐνταῦθα ὅτι ὁ αὐτόπτης ἡμῶν μάρτυς Αἰσχύλος ἐνέχει τὴν ἔννοιαν (implies), ὅτι οἱ Ἕλληνες τότε μόνον ὤφθησαν σαφῶς ὑπὸ τῶν Περσῶν, ὅτε ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῶν θέσεως πρὸς τὰ πρόσω τὰς ναῦς ἤλασαν[6]. Γινώσκομεν ἔτι ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς προσηγόρευσε τοὺς Ἕλληνας ναύτας ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Σαλαμῖνος μετὰ τὴν τῆς ἡμέρας ἐμφάνειαν, ὅτε (κατὰ τὴν κοινὴν θεωρίαν) ὁ στόλος τοῦ ἐχθροῦ ἦτο λίαν ὁρατὸς ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ κόλπου. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Ἕλληνες εἰσέβησαν εἰς τὰς ναῦς[7] καὶ ἤρξαντο νὰ προβαίνωσιν, ἀφ' οὗ ἀνέμειναν τὴν ἄφιξιν τῆς Αἰγινητικῆς τριήρους, ἣν τὴν προτεραίαν ἀπέστειλαν, ἵνα προσκαλέσωνται τοὺς Αἰακίδας ἀπὸ τῆς Αἰγίνης πρὸς βοήθειαν αὐτῶν[8], ἢ (ὡς ὁ Πλούταρχος παραδίδωσιν ἡμῖν) τὴν πνοὴν τῆς πρωϊνῆς θαλασσίας αὔρας[9]. Εἶναι ἄρα πιθανὸν ὅτι οἱ Πέρσαι, οἵτινες, εἰ ἦσαν ἐντὸς τῶν στενῶν, θὰ ἐσπούδαζον νὰ συλλάβωσι τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, ὃν ἐνόμιζον ἐν ἀγωνίᾳ ὄντα νὰ ἐκφύγῃ αὐτοὺς δι' ἀποδράσεως, ἤθελον ἀπολέσει τὴν εὐκαιρίαν ταύτην νὰ προλάβωσι τὴν τῶν Σπαρτιατῶν τακτικὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς[10], κυριεύοντες τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, ἐν ᾧ οἱ ναῦται παρεσκευάζοντο νὰ ἐμβῶσιν εἰς αὐτά, ἢ τοὐλάχιστον ἤθελον παραλείψει νὰ ἐπιτεθῶσιν αὐτοῖς, πρὶν οὗτοι δυνηθῶσι νὰ παραταχθῶσιν;

(Ἀκολουθεῖ)

4) Ὁ Γρότης (Grote, II. p. 172) λέγει «μοῖρά τις τοῦ Περσικοῦ στόλου πλέουσα νυκτὸς ἀπὸ Πειραιῶς πρὸς βορρᾶν κατὰ μῆκος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀττικῆς προσήγγισε τοῖς πέριξ πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως καὶ τοῦ λιμένος τῆς Σαλαμῖνος, ὥστε ἀπέκλεισε τὴν βόρειον ἔξοδον ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ πρὸς τὴν Ἐλευσῖνα». Ὁ Κούρτιος (Curtius, Griech. Gesch. II. p. 69) ποιεῖ τὸν Περσικὸν στόλον εἰσερχόμενον εἰς τὰ στενὰ τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας πρὸ τῆς μάχης· «ὅτε ἡμέρα ἐγένετο, ὁρᾶται ἤδη καὶ ἀπὸ τοῦ Φαλήρου ἐπὶ τλέων ὁ ἐχθρικὸς στόλος, ἵνα παρὰ τὴν Ἐλευσίνειον ἀκτὴν ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων ἀγκυροβολήσῃ. Ὅρα καὶ Κοξίου ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος Cox's History of Greece, I. 534) καὶ ἰδίᾳ τὸν ἀπέναντι χάρτην μετὰ τῶν ὑποτιθεμένων θέσεων ἀμφοτέρων τῶν στόλων σεσημειωμένων.

5) Δυσκόλως δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι ὁ πετρώδης οὗτος σκόπελος ἐμορφώθη ἐν χρόνοις νεωτέροις. Ὁ διδάκτωρ Λολλίγγιος (Dr. H. Lolling ibidem, p. 7) ἀναγωρίζει ἐν τῷ σκοπέλῳ (klippe) τούτῳ τὴν ἐλάσσονα τῶν νήσων Φαρμακουσσῶν, τὴν δὲ μείζονα ἐν τῇ παρακειμένῃ νήσῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

6) Αἰσχ. Περσ. 398

«εὐθὺς δὲ κώπης ῥοθιάδος ξυνεμβολῇ
ἔπαισαν ἅλμην βρύχιον ἐκ κελεύματος,
θοῶς δὲ πάντες ἦσαν ἐκφανεῖς ἰδεῖν.»

Τὸ χωρίον τοῦτο μάλα ἐμφαντικῶς ἐξαίρεται ὑπὸ τοῦ Λοίσκου (Lœschke), ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 29, 30.

ΤΑ ΔΑΚΡΥΑ ΤΗΣ ΕΥΑΣ

I

Μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς ἐπὶ ἐκτάσεως ἀχανοῦς, ἣν ὁ ὀφθαλμὸς ἀδυνατεῖ νὰ περιλάβῃ, εἰς ἀνὴρ καὶ μία γυνή, φεύγουσιν ἔντρομοι ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, μὴ τολμῶντες νὰ στρέψωσι τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω, ὡσανεὶ ἀόρατον φάσμα καταδιώκει αὐτούς.

Καὶ φεύγουσι καὶ φεύγουσιν ἐναέριοι, ταχύτεροι πτηνῶν κατερχόμενοι πρὸς τὴν παρθένον γῆν, ἥτις ἐκτυλίσσει ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἅπαν τὸ ἐναρμόνιον αὐτῆς κάλλος ἀπὸ τῶν μειδιαμάτων τῶν πολυχρώμων ἀνθέων μέχρι τῶν ᾀσμάτων τῶν ἠδυλάλων πτηνῶν.

Καὶ κατέρχεται πρῶτος ὁ ἀνὴρ ὑψηλὸς καὶ στιβαρός, ὡς κέδρος τοῦ Λιβάνου, κατηφής, σκυθρωπός, ἀγέλαστος, καὶ παρ' αὐτὸν πατεῖ ἁβρῶς τὸ ἔδαφος ἡ γυνὴ ὑψηλὴ καὶ εὔκαμπτος, ὡς νεαρὸς εὐκάλυπτος, δακρύουσα καὶ τεθλιμμένη ἕως θανάτου.

Ἐκεῖνος λιγυρὸς καὶ μελάγχρους μὲ κανονικοὺς καὶ ὑπερηφάνους χαρακτῆρας μὲ τὴν κόμην καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μέλανας ὡς ἡ νύξ, συνενοῖ ἐν ἑαυτῷ πάντα τὰ συστατικὰ τῆς ἐντελεστέρας ἀνδρικῆς καλλονῆς.

Αὕτη ξανθή, ὡς αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, ἁβρά, λεπτοφυής, λελυμένην ἔχουσα τὴν περίχρυσον κόμην τὴν περιβάλλουσαν χαριέντως ὄψιν λευκοτέραν πεντελησίου μαρμάρου καὶ καταυγαζομένην ὑπὸ ζεύγους θαυμασίων βαθυκυάνων ὀφθαλμῶν, ὧν ἡ λάμψις ὑπερβαίνει τὴν τοῦ Σειρίου, εἶνε πλάσμα ἐξαίσιον, ἀπαραμίλλου κάλλους, ὅμοιον τοῦ ὁποίου δὲν ἐγένετο πλέον ὑπὸ τὸν ἥλιον.

Ἀλλ' ἡ σφραγὶς βαθυτάτου ἄλγους σκιάζει τὸ κάλλος τῆς ἐρατεινῆς αὐτῶν μορφῆς.

Καὶ ὅμως τὸ πᾶν περὶ αὐτοὺς βρίθει ζωῆς, χαρᾶς καὶ εὐθυμίας· ὁ οὐρανὸς ἁπλοῦται κυανοῦς, ἡ φύσις μειδιᾷ, ἡ αὔρα πνέει μυροβόλος. Ἀτμώδης νεφέλη ἀρωμάτων περιβάλλει αὐτούς. Ἦχοι χαρμόσυνοι προερχόμενοι ἐκ τῶν ᾀσμάτων τῶν πτηνῶν καὶ ἐκ τοῦ βόμβου τῶν εἰς τὸν ἀέρα πετώντων ποικιλοχρώμων ἐντόμων, ψίθυροι ἡδεῖς τῶν προστριβομένων φύλλων καὶ τῆς σφριγώσης ἐκ ζωῆς φύσεως, καὶ κελαρυσμοὶ τῶν δροσερῶν ὑπὸ τὴν βελουδίνην ἀνθοποίκιλτον χλόην ῥεόντων ναμάτων, ταῦτα πάντα συμμιγνύμενα εἰς ἀνέκφραστον, εἰς γοητευτικωτάτην ἁρμονίαν κατακηλοῦσι τὴν ἀκοήν των.

Αἱ κοιλάδες θάλλουσιν ὑπὸ τοὺς πόδας των, τὰ δάση εὐρύνονται πρὸ αὐτῶν, τὰ δένδρα ἐκκλίνουσιν αὐτομάτως κατὰ τὴν διάβασίν των.

Τὰ πάντα ἔμψυχα καὶ ἄψυχα φαίνονται ἀναγνωρίζοντα εἰς αὐτοὺς κράτος ἀκαταμάχητον, ἰσχὺν ἀκαταδάμαστον, γοητείαν ἀνέκφραστον.

Τὰ πτηνὰ ἵπτανται χαρμοσύνως περὶ τὰς κεφαλάς των ἢ κάθηνται ἐπὶ τῶν ὤμων των ᾄδοντα ἐναρμονίως· τὰ ζῷα ἡμερα καὶ ἄγρια προσέρχονται πειθηνίως καὶ λείχουσι τοὺς πόδας των· οἱ λέοντες καὶ αἱ τίγρεις ὑποχωροῦσιν ἔντρομοι κατὰ τὴν ἐμφάνισίν των· αἱ τρομεραὶ σαλαμάνδραι καὶ αἱ πολυκέφαλοι ὕδραι κρύπτονται περιδεῶς εἰς τὰ τέλματα· οἱ φοβεροὶ μαμμούθ οἱ γίγαντες οὗτοι τῆς πλάσεως, τὰ τρομερώτερα τῶν θηρίων, κύπτουσι μετὰ δέους καὶ σεβασμοῦ ἐνώπιον αὐτῶν· τὰ τέρατα καὶ τὰ κήτη τῆς θαλάσσης καταδύονται ἔμφοβα ὑπὸ τὸ ὕδωρ, καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Λεβιάθαν ὁ τρόμος τῶν ὠκεανῶν, ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτῶν ἀφανίζεται ζητῶν καταφύγιον εἰς τοὺς σκοτεινοτέρους μυχοὺς τῆς θαλάσσης.

Τὸ πᾶν φαίνεται κραυγάζον αὐτοῖς: «Πρὸς τί τὰ δάκρυα καὶ ἡ θλῖψις; Εἶσθε οἱ δεσπόται τῆς γῆς· εἶσθε οἱ βασιλεῖς τῆς φύσεως! χαίρετε! ἀγάλλεσθε!

Ἐκεῖνοι ἀδιάφοροι πρὸς ὅλα κλίνουσι τὴν κεφαλὴν περίλυποι καὶ τεθλιμμένοι, καὶ φεύγουσι! καὶ φεύγουσι! μὲ τὴν ταχύτητα ἀνέμου. Ἀλλ' ἐνίοτε ἐν τῇ κατεσπευσμένῃ πορείᾳ των στρέφουσιν αὐτομάτως τὴν κεφαλὴν καὶ ῥίπτουσιν ἓν βλέμμα πρὸς τὰ ὀπίσω.

Μακράν, πολὺ μακράν, εἰς ἀπωτάτην ἀπόστασιν, εἰς τὴν ἐσχατιὰν τοῦ ὁρίζοντος πρὸς δυσμὰς ἐκεῖ ὅπου ὁ οὐρανὸς ἐναγκαλίζεται τὴν γῆν, φαίνεται σημεῖόν τι ἀπλέτως καταυγαζόμενον ὡς ἐὰν μυριάδες ἀστραπῶν περιέλουον αὐτὸ εἰς ὠκεανὸν κυματίζοντος φωτός, σημεῖόν τι περιλαμπόμενον ὑπὸ αἰ-

7) Ἡρόδ. η' 83 «ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσει καὶ καταστάσει ἐγγίνεται, παραινέσας δὴ τούτων τὰ κρέσσω αἱρέεσθαι καὶ καταπλέξας τὴν ῥῆσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νέας. Καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἧκε ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριήρης, ἣ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε.

8) Ὅρα τὴν ἄνω σημ. καὶ Ἡρόδ. η'. 64.

9) Πλουτ. Θεμ. 14.

10) Ξενοφ. Ἑλλην. 6'. 1, 27. Grote VIII p. 296.

γλης φαεινῆς, ἱδανικῆς, θείας, ὑπερτέρας πάσης ἐν τῇ γῇ λάμψεως!.. Ἀπήστραπτεν ἐκεῖθεν φωτονεφέλη ἐκθαμβοῦσα τὴν ὅρασιν, ἄρρητον μαγείαν ἐκπέμπουσα. Καὶ πρὸς αὐτὴν ἀτενίζουσι στιγμιαίως μετὰ πόθου, ἀλλὰ καὶ φόβου συγχρόνως, ὡς ἐὰν τοῖς εἶνε ἀπηγορευμένον. Στόνος βαθὺς διασχίζει τὰ στήθη τοῦ ἀνδρός, ὀλολυγμοὶ ἐξέρχονται τῶν χειλέων τῆς γυναικός. Καὶ φεύγουσι! καὶ φεύγουσι!

Ἀλλὰ τίνα εἶνε λοιπὸν τὰ προνομιοῦχα ταῦτα πλάσματα τὰ ἰσχύοντα ἐπὶ παντὸς ὅ,τι προσπίπτει εἰς τὴν ὅρασιν, ἀλλ' ἅτινα βαθεῖα φαίνεται κατέχει ἀπελπισία, καὶ φεύγουσι καὶ φεύγουσιν ἀκαταπαύστως;

Τί εἶνε τὸ εἰς τὰ βάθη τοῦ ὁρίζοντος, λάμπον ἐκεῖνο σημεῖον πρὸς ὃ μετὰ πόθου καὶ δέους ἀτενίζουσι καὶ ἐξ οὗ φαίνονται ἀποβληθέντες;

Οἱ φυγάδες οὗτοι εἶνε οἱ πρωτόπλαστοι ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα! Τὸ φωτεινὸν ἐκεῖνο σημεῖον εἶνε ἡ Ἐδέμ, ἐξ ἧς ἀπεδιώχθησαν. Οἱ πρωτόπλαστοι χάριν τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν κόσμον.

II

Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς γενηθήτω φῶς! καὶ ἐγένετο φῶς, καὶ ἐχώρισε τὴν ἡμέραν ἀπὸ τὴν νύκτα.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς γενηθήτω στερέωμα! καὶ ἐγένετο στερέωμα, καὶ ἐχώρισε τὰ ὕδατα ἀπὸ τῆς ξηρᾶς.

Καὶ ἐποίησε τοὺς ἀστέρας καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην. Καὶ ἔκαμε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ἰχθῦς τῆς θαλάσσης καὶ τὰ ζῷα τῆς ξηρᾶς.

Καὶ τελευταῖον ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ ἐνεφύσησεν αὐτῷ ζωὴν καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἀθάνατον καὶ ἔδωκεν αὐτῷ κάλλος οὐράνιον καὶ ἰσχὺν καὶ κράτος ἐπὶ ὅλων ἐμψύχων τε καὶ ἀψύχων.

Καὶ ἔπλασε τὴν γυναῖκα καὶ ἔδωκεν αὐτὴν σύντροφον τῷ ἀνδρί, καὶ ἐνεκατέστησεν αὐτοὺς εἰς τὸν Παράδεισον.

Ὦ ἄνθρωπε! Ἡ ἀχαριστία εἶνε ἔμφυτος ἐν σοί.

Καὶ ἠθέλησαν νὰ γίνωσιν ἴσοι τῷ Κυρίῳ, νὰ γινώσκωσι τὸ καλὸν καὶ τὸ πονηρόν, καὶ ἔφαγον τὸν ἀπηγορευμένον καρπόν.

Καὶ κατηράσθη αὐτοὺς ὁ Κύριος καὶ κατεδίκασεν αὐτοὺς εἰς βίον ὀδύνης.

Καὶ ἄγγελος Κυρίου ἐδίωξεν αὐτοὺς τοῦ Παραδείσου διὰ πυρίνης ῥομφαίας.

Καὶ Χερουβεὶμ ἐφρούρουν τὰς πρὸς ἀνατολὰς πύλας τῆς Ἐδέμ, ἀφ' ὧν ἐξεδιώχθησαν.

Καὶ ἐμείνατε ἔξωθεν τοῦ Παραδείσου, ὦ πρωτόπλαστοι, κατησχυμένοι καὶ ἔντρομοι ἐκ τῆς ὀργῆς τοῦ Κυρίου.

Καὶ αἴφνης αἴσθημα ἄγνωστον, πρωτοφανές, ἀφόρητον συνέσφιγξε τὰς καρδίας σας καὶ ἐπλημμύρησε τὰς ψυχάς σας.

Αἴσθημα, ὅπερ οὐδέποτε μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἠσθάνθητε, οὗ τὴν ὕπαρξιν δὲν ἠδύνασθε νὰ ὑποπτευθῆτε, αἴσθημα ἄγνωστον εἰς ὑμᾶς. Τὸ αἴσθημα τῆς ὀδύνης!.....

Καὶ ἔκτοτε ἡ ὀδύνη κατέστη ὁ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ βίου σας.

Καὶ εἰς σὲ μὲν, ὦ ἄνερ, ὡς φύσιν ἰσχυρὰν καὶ ἀντέχουσαν ἐξεδηλώθη ἡ ὀδύνη διὰ τῆς σκυθρωπότητος καὶ τῆς στυγνῆς μελαγχολίας ἐπὶ τῆς μέχρι τοῦδε μειδιώσης μορφῆς σου. Καὶ συγχρόνως στόνος βαθὺς καὶ ἀλγεινὸς διὰ πρώτην φορὰν ἐξέφυγε τῶν χειλέων σου σπαράσσων τὰ στήθη σου.

Εἰς σὲ δέ, ὦ γύναι, ὃν λεπτοφυὲς καὶ εὐαίσθητον, ἐξεδηλώθη διὰ τρόπου παραδόξου καταπλήξαντός σε.

Ἐν τῇ ὑπερεκχειλίσει τοῦ ἄλγους σου, αἴφνης ὡς ἐὰν ἐρράγη τι ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, ὡς ἐὰν ἐπῆλθεν ἔκρηξις ἀναφλεκτικῆς ὕλης ἐν αὐτοῖς, ἀνεπήδησαν τῶν ὀφθαλμῶν σου σταγόνες διαυγεῖς, ὁμοιάζουσαι τὴν δρόσον τὴν ἐπικαθημένην ἐπὶ τῶν ἀνθέων, ἀλλὰ καυστικαί, αἵτινες καταλειβόμεναι ἐπὶ τῶν ἁβρῶν ροδολεύκων παρειῶν σου κατέκαιον αὐτάς.

Καὶ αἱ σταγόνες αὗται ἦσαν τὰ δάκρυα, ἅτινα οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχον ὑγράνῃ τοὺς ὡραίους σου ὀφθαλμούς, καὶ ὧν ἡ ὕπαρξις σοὶ ἦτο ἐντελῶς ἄγνωστος μέσῳ τῆς εὐδαιμονίας τῆς Ἐδέμ.

Καὶ ἐνεπλήσθης δέους καὶ καταπλήξεως ἐκ τοῦ πρωτοφανοῦς τούτου φαινομένου, διότι ἦσαν ἄγνωστα εἰς σὲ τὰ δάκρυα, ὡς ἄγνωστα ἦσαν εἰς τὸν Ἀδὰμ ἡ ἐν τῇ ὄψει του περιχυθεῖσα ζοφερὰ νεφέλη τῆς θλίψεως καὶ ὁ φλογερὸς στεναγμὸς ὁ ὀδυνηρῶς εὐρύνας τὰ στήθη του, ὡς ἄγνωστον ἦτο εἰς ἀμφοτέρους τὸ ὀξὺ καὶ παγερὸν αἴσθημα, ὅπερ τὰς καρδίας σας συνέφιγγε καὶ κατέπνιγε τὴν ψυχήν σας. Καὶ ἔρρεον, καὶ ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν σου τὰ δάκρυα μετὰ τοσαύτης δριμύτητος, τόσον φλογερά, τόσον ἄφθονα, ὥστε ἐνόμιζες ὅτι ἐν τῇ πυρίνῃ αὐτῶν ροῇ ἔμελλον νὰ ἐκχυθῶσι καὶ αὐτοὶ οἱ ὀφθαλμοί σου, νὰ ἐκρεύσῃ καὶ αὐτὴ ἡ ψυχή σου!

Καὶ ὅμως ἐν ὅσῳ αὐτὰ ἔρρεον, τὸ βάρος ὅπερ ἐπίεζε τὴν καρδίαν σου μέχρι θανάτου ἠλαττοῦτο, καὶ τὸ ἄλγος σου ἐμετριάζετο.

Δῶρον καὶ τοῦτο θεῖον τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ δι' αὐτὸ ὤφειλες, ὦ γύναι, νὰ εὐχαριστήσῃς Αὐτόν!

Τὰ δάκρυα ταῦτα σὲ ἔσωσαν! διότι ἄλλως ἡ ὀδύνη θὰ συνέτριβε τὸ εὔθραυστον καὶ ἁβροφυές σου σῶμα.

Καὶ ἐξόρμων καὶ ἀνεπήδων αὐτομάτως τὰ δάκρυα τῆς Εὔας.

Καὶ ἔρρεον ἀδιακόπως, ὡς ὑπερεκχείλισις πηγῶν, τὰ πολύτιμα ταῦτα δάκρυα τὰ διὰ πρώτην φορὰν χυθέντα ἐπὶ γῆς.

Τὰ δάκρυα ταῦτα πηγάζοντα ἐκ τῆς στερήσεως τοῦ ὑπάτου τῶν ἀγαθῶν, ἀγαθῶν, ὧν οὐδὲ σκιὰν εὗρον ποτὲ οἱ μετέπειτα ἄνθρωποι, ἦσαν τὰ εἰλικρινέστερα καὶ ὀδυνηρότερα τῶν δακρύων.

Οἱ ἀπόγονοι τῶν πρωτοπλάστων οὐδέποτε ᾐσθάνθησαν οὐδὲ κατὰ φαντασίαν ὅ,τι ᾐσθάνθησαν ἐκεῖνοι.....

Ἐκεῖνοι ἐθρήνουν τὸν ἀπολεσθέντα Παράδεισον!...

Τὰ δάκρυα ἐκεῖνα ἦσαν ὕμνος πρὸς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Κυρίου καὶ συγχρόνως κραυγὴ ἀφάτου ἀπελπισίας. Ἐσήμαινον δὲ οἴμοι! τὸν αἰώνιον ἀποχαιρετισμὸν τῆς εὐδαιμονίας, τὸ τέρμα τῆς μακαριότητος, καὶ τὴν μοιραίαν εἴσοδον εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ζωῆς.

Ἡ Εὔα κλαίουσα τὴν ἰδίαν συμφορὰν συνέκλαιε καὶ τὴν τύχην τῶν μελλουσῶν γενεῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐκληροδότει φεῦ! τὰ μαρτύρια τοῦ βίου.

Ὦ τί θὰ ἔδιδες, Εὔα, ὅπως μηδέποτε χυθῶσι τὰ δάκρυα ταῦτα!....

Ἀλλὰ μοιραίως χυθέντα ἡ γῆ συνέλεξεν ἐπιμελῶς, καὶ διετήρησε ζηλοτύπως αὐτὰ εἰς αἰῶνας τοὺς ἅπαντας, ὡς πολύτιμον κειμήλιον, ὡς ἀδιαφιλονείκητον θησαυρόν.

III

Καὶ ὤφειλον οἱ πρωτόπλαστοι ἐκδιωχθέντες τῆς Ἐδὲμ νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὴν γῆν.

Καὶ ἔρριψαν θλιβερὸν βλέμμα ἀποχαιρετισμοῦ πρὸς τὸν Παράδεισον καὶ ἀνέκραξαν ἐν ἀφάτῳ ἄλγει!....

Χαίρετε, Φισὼν καὶ Γιὼν παρὰ τὰς ἐρατεινὰς ὄχθας τῶν ὁποίων ἔρρεε γλυκεῖα ἡ ὕπαρξίς μας.

Χαίρετε εὐανθῆ τοπία καὶ σκιερὰ ἄλση, σιωπηλοὶ μάρτυρες τῆς ἀνεφέλου εὐδαιμονίας μας.

Χαῖρε πᾶσα ἔμψυχος ὕπαρξις σύντροφος τῆς μακαριότητος τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας, οἵτινες σᾶς ἀποχαιρετῶσι φεῦ! διὰ παντός!....

Καὶ κατέρχονται! κατέρχονται! μετέωροι ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν. Καὶ σταθμεύουσιν ἐπὶ τοῦ Ταύρου. Καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτοῦ ῥίπτουσι βλέμμα ἐνώπιον αὐτῶν πρὸς τὴν γῆν.

Καὶ τοῖς ἐφάνη τὸ πᾶν ἄχαρι καὶ ἀνούσιον.

Καὶ διελογίσθησαν.

Ἡ γῆ εἶνε μεγάλη· ὑπάγωμεν νὰ περιέλθωμεν αὐτήν, ὅπως δυνηθῶμεν νὰ εὕρωμεν γωνίαν τινὰ ἀναμιμνήσκουσαν ὑμῖν τὸν Παράδεισον

Καὶ βαδίζουσι, βαδίζουσι! καὶ διαβαίνουσι κοιλάδας καὶ ὄρη, πεδιάδας καὶ δάση, ποταμοὺς καὶ θαλάσσας.

Καὶ διέρχονται τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας ὑπόπτεροι μὲ τὴν ταχύτητα ἀετοῦ, καὶ ὀδεύουσιν ἐπὶ τῆς χλόης καὶ τῶν ἀνθέων χωρὶς νὰ βλάπτωσι τοὺς κάλυκας αὐτῶν, καὶ διαβαίνουσι τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμοὺς βαδίζοντες ἐπὶ τῶν ὑδάτων ὡς αἰθέρια πλάσματα, χωρὶς νὰ ρυτιδῶσι τὴν ὑγρὰν ἐπιφάνειαν αὐτῶν.

Καὶ ἐν τῇ περιπλανήσει αὐτῶν φθάνουσιν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν τὴν περικαλλῆ καὶ εὔφορον χώραν, ἣν ἀμιλλώμενοι ἀρδεύουσιν ὁ Τίγρις καὶ ὁ Εὐφράτης, καθιστῶντες αὐτὴν ἐπίγειον Ἐδέμ.

Ἀλλ' ἦτο πολὺ πρόσφατος εἰς αὐτοὺς ἡ ἀνάμνησις τοῦ Παραδείσου ὅπως θέλῃ αὐτοὺς ὁ τόπος οὗτος.

Παρέρχονται ταύτην ὀδεύοντες πρὸς δυσμὰς ἀκολουθοῦντες τὴν πορείαν τοῦ ἀστέρος τῆς ἡμέρας. Διέρχονται τὴν Συρίαν καὶ ἐπὶ στιγμὴν ἀναπαύονται ἐπὶ τῆς Σιών, ἔνθα τὸ πρῶτον μειδίαμα μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Παραδείσου ἔξωσιν ἀνέτειλεν ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς Εὔας, ὡς σύμβολον ἐλπίδος, ὡς οἰωνὸς χάριτος τῇ γενεᾷ τῶν ἀνθρώπων.

Ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Σινᾶ, ἔνθα τὴν πρώτην προσευχὴν ἀνέπεμψαν πρὸς τὸν Κύριον τοῦ ἐλέους, κατέρχονται πρὸς νότον, καὶ διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τὰ ἐν τῷ βυθῷ τῆς ὁποίας κοράλια ἦσαν ὠχρὰ πρὸ τῶν χειλέων τῆς Εὔας, καὶ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, ἧς ἡ ἀρωματώδης ἀτμόσφαιρα ὑπενθύμισεν αὐτοῖς ἀμυδρῶς τὰ μύρα τοῦ Παραδείσου, φθάνουσιν εἰς τὸν Ὁμανικὸν κόλπον, διέρχονται τὰς ἐρήμους τοῦ Βελουτχιστὰν καὶ σταθμεύουσιν ἐπὶ στιγμὴν παρὰ τὸν εὐρυρρόαν Ἰνδόν. Διατρέχουσι τὴν τερπνὴν τῶν Ἰνδιῶν χώραν συναντῶντες ἀνὰ πᾶν βῆμά των θαυμασίαν βλάστησιν, ἀνθοβριθεῖς λειμῶνας, ἀπέραντα δάση πλήρη μυστηρίων, παντὸς εἴδους ζῷα καὶ πτηνά.

Διέρχονται τὸν καθ' ὅλην τὴν Ἰνδικὴν χώραν ρέοντα Βραμαπούτραν, καὶ διαπερῶσι τὸν πατέρα τῆς ἀνατολικῆς Ἰνδικῆς Γάγγην τὸν βρίθοντα κροκοδείλων...

Πολὺ ὡραία ἡ Ἰνδική, καταπληκτικῶς μεγαλοπρεπῆ τὰ οὐρανοϋψῆ Ἰμαλάϊα καὶ μεστὴ αὐστηροῦ κάλλους ἡ χώρα τοῦ Θιβέτ, ἀλλ' ἡ Ἐδὲμ ἦτο ἀπείρως ὡραιοτέρα καὶ μεγαλοπρεπεστέρα πάσης γηΐνης καλλονῆς.

Καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ ἄκαρπος αὐτῶν περιπλάνησις διὰ μέσου τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἡ Σουμάτρα καὶ ἡ Ἰαύα μὲ τὸ ἐξαίσιον αὐτῶν κλίμα καὶ τὴν πλουσίαν βλάστησιν, ὡς καὶ πλεῖσται ἄλλαι τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ νῆσοι φημιζόμεναι διὰ τὴν ἀπαράμιλλον αὐτῶν φυσικὴν καλλονὴν τὴν εὐφορίαν καὶ τὰ πλούτη, ἐξήσκησαν θέλγητρόν τι, ἀλλὰ παροδικόν, ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν ἐξορίστων τοῦ Παραδείσου.

Καὶ ἔφευγον πάντοτε μὲ τὴν ἐλπίδα, ἥτις εἶνε τὸ ὕψιστον, τὸ θειότατον τῶν δώρων τοῦ Δημιουργοῦ, σελαγίζουσαν ὡς ἀστὴρ τηλαυγὴς λάμπων ἐν μέσῳ βαθυτάτης σκοτίας εἰς τὸ ἀπροσπέλατον βάθος τοῦ ζοφεροῦ ὁρίζοντος τῆς ὀδύνης.

Καὶ βαδίζουσι, βαδίζουσιν ἀδιακόπως..... Ἐκεῖνος πάντοτε σκυθρωπός, αὕτη πάντοτε ἐκχέουσα δάκρυα. Ἀλλ' ἐνίοτε ἵστανται καὶ στρέφονται πρὸς ἀνατολάς, καὶ κλίνουσι τὸ γόνυ ἐν κατανύξει, καὶ ψιθυρίζουσιν ἐν λυγμοῖς.

Κύριε! Κύριε! συγχώρησον ἡμᾶς! Ἐπίνευσον Κύριε, ὅπως παύσῃ ἡ ἄγονος καὶ ὀδυνηρὰ περιπλάνησίς μας.

Ἀπηυδήσαμεν Κύριε διατρέχοντες τὴν γῆν! Οὐδὲν δύναται νὰ θέλξῃ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν μας.

Οἴμοι! Οἴμοι! Κύριε, νῦν κατανοοῦμεν ποίου ἀγαθοῦ ἐστερήθημεν. Συγχώρησον ἡμᾶς Κύριε! ἀνακάλεσον ἡμᾶς!

Τὸ γόνυ κλίνομεν ἐν μετανοίᾳ! γενοῦ ἵλεως, Κύριε, λησμόνησον τὸ ἁμάρτημά μας!

(ἀκολουθεῖ).

ΜΕΤΑΝΟΙΑ

Ὁ κ. Σαβὰλ εἶχεν ἐγερθῆ τῆς κλίνης του. Βρέχει. Ἦτο πένθιμος φθινοπωρινὴ ἡμέρα· τὰ φύλλα πίπτουσι. Πίπτουσι βραδέως ἐν τῇ βροχῇ, ὡς ἄλλη τις βροχὴ πυκνοτέρα καὶ βραδυτέρα. Ὁ κ Σαβὰλ δὲν εἶνε φαιδρός Ἀπὸ τῆς ἑστίας μεταβαίνει εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἀπὸ τοῦ παραθύρου εἰς τὴν ἑστίαν. Ὁ βίος ἔχει θλιβερὰς ἡμέρας. Ἀλλ' ἅπασαι τοῦ βίου του αἱ ἡμέραι ἔσονται δι' αὐτὸν τοῦ λοιποῦ πλήρεις πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεως, διότι ἄγει ἤδη τὸ ἑξηκοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του! Εἶνε μόνος, ἄγαμος, οὐδένα περὶ αὐτὸν ἔχων. Πόσον πικρὸν εἶνε νὰ ποθάνῃ τις οὕτω, ἔρημος ὑπ' οὐδενὸς θρηνούμενος!

Ἀναλογίζεται τὸν ἔρημον καὶ κενὸν βίον του. Ἀναλογίζεται τὸ παρελθόν του, τὴν παιδικήν του ἡλικίαν, τὴν πατρικήν του στέγην, τὸ λύκειον ἐν ᾧ ἐσπούδασε καὶ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἐν Παρισίοις φοιτητικοῦ του βίου, εἶτα τὴν ἀσθένειαν τοῦ πατρός του, τὸν θάνατόν του.

Ἐπανῆλθεν ἐν τῇ πατρίδι του, ἵνα κατοικήσῃ μετὰ τῆς μητρός του. Ἔζησαν ὁμοῦ ὁ υἱὸς μετὰ τῆς μητρὸς ἡσύχως, οὐδὲν ἕτερον ἐπιθυμοῦντες. Ἀλλά, καὶ ἐκείνη ἀπέθανε. Πόσον ἡ ζωὴ εἶνε πλήρης θλίψεων!....

Ἔμεινε μόνος. Καὶ νῦν καὶ αὐτὸς θ' ἀποθάνῃ. Θὰ ἐξαφανισθῇ καὶ αὐτός. Ἐν τῷ κόσμῳ δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον ὁ κ. Παῦλος Σαβάλ. Τί τρομερόν! Ἕτεροι θὰ ζήσωσι, θ' ἀγαπήσωσι, θὰ γελάσωσι. Ναί, θὰ εὐφραίνωνται καὶ ἐκεῖνος δὲν θὰ ὑπάρχῃ! Παράδοξον ἀληθῶς πῶς δύναταί τις νὰ γελᾷ, νὰ διασκεδάζῃ, νὰ εἶνε φαιδρὸς διατελῶν ἀείποτε ὑπὸ τὴν αἰωνίαν τοῦ θανάτου ἰδέαν. Ἐὰν τοὐλάχιστον ὁ θάνατος οὗτος ἦτο πιθανὸς θὰ ὑπῆρχεν ἐλπίς τις· ἀλλ' ὄχι, εἶνε ἀναπόδραστος τόσῳ ἀναπόδραστος ὅσῳ ἀναπόδραστος καὶ ἐπακόλουθος ἡ νὺξ τῆς ἡμέρας.

Ἐὰν ἔτι ἀπήλαυε τοῦ βίου του! Ἐὰν ἔπραττέ τι κατὰ τὸ διάστημα αὐτοῦ, ἐὰν εἶχε περιπετείας, ἡδονάς, ἐπιτυχίας! Ἀλλ' ὄχι. οὐδέν. Οὐδὲν ἔπραξεν, εἰμὴ μόνον νὰ ἐγείρεται τὴν πρωΐαν, νὰ τρώγῃ καθ' ὡρισμέρας ὥρας καὶ νὰ κατακλίνεται. Καὶ εἰς ταῦτα μόνον ἀρκούμενος ἔφθασε μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἑξήκοντα δύο ἐτῶν. Οὐδέποτε ἐνυμφεύθη, ὡς πάντες οἱ ἄλλοι. Διατί; Ναί, διατὶ δὲν ἐνυμφεύθη; Ἠδύνατο, διότι εἶχε καὶ μικράν τινα περιουσίαν. Ἐλλείψει καταλλήλου περιστάσεως; Ἴσως! Ἀλλά, τὰς τοιαύτας περιστάσεις τὰς προκαλεῖ τις. Ἦτο ἀδρανὴς ἰδοὺ τὸ αἴτιον. Ἡ ἀδράνεια ἦτο τὸ κύριον ἐλάττωμα, τὸ κύριόν του πταῖσμα Πόσοι δὲν καταστρέφονται ἐξ ἀδρανείας. Εἶνε τόσῳ δύσκολον εἰς ἀνθρώπους τινας νὰ ἐγερθῶσι, νὰ κινηθῶσι, νὰ ἐργασθῶσι, νὰ ὁμιλήσωσι, νὰ μελετήσωσι ζητήματά τινα.

Οὔτε κἂν ἠγαπήθη Οὐδεμία οὐδέποτε γυνὴ ἐκοιμήθη ἐπὶ τοῦ στήθους του ἐκλελυμένη ἐξ ἔρωτος. Ἠγνόει τὰς πλήρεις ἡδονῆς ἀγωνίας τῆς ἀναμονῆς, τὴν οὐρανίαν φρικίασιν τῆς περιθλίψεως τῆς χειρός, τὴν ἔκστασιν τοῦ θριαμβεύοντος πάθους!

Ὁποία θεία εὐτυχία ἐπλήρου τὴν καρδίαν ὑμῶν, ὅταν τὰ χείλη τὸ πρῶτον συνηντῶντο, ὅταν ἡ περίπτυξις τεσσάρων βραχιόνων ἀπετέλει ἓν ὅν, ὃν ἀπείρως εὐτυχές, δύο ὄντων ἀμοιβαίως λατρευομένων!...

Ὁ κ. Σαβὰλ ἐκαθέσθη ἔχων τοὺς πόδας πρὸς τὴν ἑστίαν.

Βεβαίως ὁ βίος του ἦτο κατεστραμμένος, ἐντελῶς κατεστραμμένος Ἐν τούτοις ἠγάπησέ ποτε κρυφίως, μὲ πόνον καὶ ἀδράνειαν ὡς πάντοτε. Ναί, ἠγάπησε τὴν ἤδη γραῖαν φίλην του κυρίαν Σάνδρ! Ἀ! ἐὰν τὴν ἐγνώριζεν ὅτε ἔτι ἦτο ἄγαμος! Ἀλλά, τὴν ἐγνώρισε πολὺ βραδέως· ἤδη ἦτο ἔγγαμος. Βεβαίως, θὰ τὴν ἐζήτει εἰς γάμον! Πόσον ἐν τούτοις τὴν ἠγάπησεν, ἄνευ διακοπῆς, ἀφ' ἧς τὴν συνήντησεν!

Ἀνεμιμνήσκετο τὴν συγκίνησιν, ἣν ἠσθάνετο ὅτε τὴν ἔβλεπε, τὴν θλίψιν ὅτε ἀπεχωρίζετο αὐτῆς καὶ τὰς νύκτας, ἃς διῆλθεν ἄϋπνος αὐτὴν καὶ μόνην ἀναλογιζόμενος.

Τὴν πρωΐαν ἐξεγείρετο ὀλιγώτερον ἀγαπῶν αὐτὴν ἢ τὴν ἑσπέραν. Διατί;

Πόσον ἦτο ὡραία ἄλλοτε, καὶ κομψή, ξανθή, φαιδρὰ καὶ γελόεσσα! Ὁ Σάνδρ δὲν ἦτο ὁ ἁρμόζων αὐτῇ, Νῦν ἦγε τὸ πεντηκοστὸν ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας της. Ἐφαίνετο εὐτυχής. Ἀ! ἐὰν τὸν ἠγάπα! Καὶ διατὶ δὲν θὰ τὸν ἠγάπα αὐτόν, τὸν Σαβάλ, ἀφ' οὗ ἐκεῖνος τοσοῦτον τὴν ἠγάπησεν, αὐτήν, τὴν κ. Σάνδρ;

Ἐὰν τοὐλάχιστον ἐμάντευσέ τι .... Οὐδὲν ἐμάντευσεν, οὐδὲν εἶδεν, οὐδὲν οὐδέποτε ἐνόησε; Τότε τί θὰ ἐσκέφθη; Ἐὰν ἐτόλμα νὰ τῇ ὁμιλήσῃ, ἐκείνη τί θ' ἀπήντα;

Καὶ ὁ Σαβὰλ μυρία ὅσα διελογίζετο. Ἐπανέβλεπεν ὡς ἐν πανοράματι τὸν διαρρεύσαντα βίον του, προσπαθῶν ν' ἀναμνησθῇ πασῶν τῶν λεπτομερειῶν αὐτοῦ.

Ἀνεμνήσθη τῶν παρὰ τῷ Σάνδρ ἑσπερίδων, ὅτε ἡ σύζυγός του ἦτο ἔτι νεαρὰ καὶ θελκτική.

Ἀνεμιμνήσκετο πάντων ὅσα τῷ εἶπε, τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, μεθ' ἧς ἄλλοτε τῷ ὡμίλει, τῶν ἀφώνων μειδιαμάτων της, ἅτινα τόσα καὶ τόσα τῷ ἔλεγον.

Ἀνεμιμνήσκετο τῶν παρὰ τῷ Σηκουάνᾳ περιπάτων των, τῶν ἐπὶ τῆς χλόης γευμάτων των τὴν Κυριακήν, διότι ὁ Σάνδρ ἦτο ὑπάλληλος τοῦ Ἐπαρχείου. Αἴφνης ἀνεμνήσθη ἀπογεύματός τινος ὅπερ διῆλθε μετ' αὐτῆς ἐν μικρῷ παρὰ τὸν ποταμὸν δάσει.

Ἀνεχώρησαν καὶ οἱ τρεῖς τὴν πρωΐαν φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τἀναγκαιοῦντα τρόφιμα. Ἡ ἡμέρα ἦτο ἐαρινή, μεθυστική. Τὰ πάντα ἐφαίνοντο εὐτυχῆ, τὰ πάντα χαρωπά. Τὰ πτηνὰ ἦδον φαιδρότερον καὶ ἐπτερύγιζον ἐλαφρότερον. Ἐγευμάτισαν ἐπὶ τῆς χλόης, ὑπὸ τὰς ἰτέας· ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο ὑπόθερμος, πλήρης ἀρωματικῶν ἀποπνοιῶν· ἀνέπνεον μεθ' ἡδονῆς. Πόσον ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο ὡραία καὶ εὐτυχής!..

Μετὰ τὸ γεῦμα ὁ Σάνδρ ἐξαπλωθεὶς ἐπὶ τῆς χλόης ἐκοιμήθη. «Ὁ καλλίτερος ὕπνος τῆς ζωῆς του» ὅπως ἀκολούθως ἔλεγεν ἐξυπνήσας.

Ὁ Σαβὰλ καὶ ἡ κ. Σάνδρ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονός του διηυθύνθησαν πρὸς τὴν ὄχθην.

Ἐστηρίζετο ἐπ' αὐτοῦ. Ἐγέλα, ἔλεγε: «Εἶμαι μεθυσμένη, ἐντελῶς μεθυσμένη» τὴν προσέβλεπε ῥρίσσων, ὠχριῶν καὶ φοβούμενος μὴ προδοθῇ ὑπὸ τῶν τολμηρῶν βλεμμάτων του, μὴ τρομώδης τις κίνησις τῆς χειρὸς ἀποκαλύψῃ τὸ μυστικόν του,

Ἐκείνη, τολμηροτέρα αὐτοῦ, τὸν ἠρώτησε: «Μ'ἀγαπᾷς;»

Ἐπειδὴ δὲν ἀποκρίνετο — διότι ἠδυνάτει ν' ἀπαντήσῃ, μᾶλλον θὰ ἔκλινε τὸ γόνυ πρὸ αὐτῆς — ἐκείνη ἤρξατο γελῶσα γέλωτα δυσαρεσκείας: Ζῶον, 'μιλοῦν τοὐλάχιστον οἱ ἄνθρωποι!» τῷ εἶπε.

Μικροῦ δεῖν ἔκλαιε καὶ ἐν τούτοις οὐδεμία λέξις ἀπαντήσεως ἤρχετο ἐπὶ τῶν χειλέων του.

Πάντων τούτων ἀνεμιμνήσκετο νῦν ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ ὡς καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν. Ἀλλά, διατὶ τοῦ εἶπε τὴν φράσιν αὐτὴν τότε: «Ζῶον, 'μιλοῦν τοὐλάχιστον οἱ ἄνθρωποι!»;

Καὶ ἀνεμνήσθη μετὰ πόσης περιπαθείας ἐστηρίζετο ἐπ' αὐτοῦ. Ἐν ᾧ διήρχοντο ὑπὸ χαμηλόν τι δένδρον ἤγγισε τὸ πρόσωπόν της διὰ τῆς παρειᾶς του καὶ ὑπεχώρησεν ἀποτόμως, φοβούμενος μὴ ἡ φίλη του παρεξηγήσῃ τὴν ὅλως τυχαίαν ἐπαφήν.

Ὅτε τὴν ἠρώτησε: «Δὲν εἶνε καιρὸς νὰ ἐπιστρέψωμεν;» ἐκείνη τὸν προσέβλεψε παραδόξως. Βεβαίως, θὰ τὸν παρετήρησε διὰ παραδόξου τρόπου. Τότε οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδωκεν εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι νῦν τὸ ἐνθυμεῖτο.

— Ὅπως θέλῃς. Ἂν εἶσαι κουρασμένος ἂς γυρίσωμε.

— Ὄχι πῶς εἶμαι κουρασμένος, ἀπήντησε, ἀλλὰ τώρα θὰ ξύπνησε ὁ Σάνδρ.

— Ἂν φοβᾶσαι μὴν ἐξύπνησεν ὁ σύζυγός μου διαφέρει· ἂς γυρίσωμεν, ἀντεῖπεν ἐκείνη ὑψοῦσα τοὺς ὤμους της.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπιστροφῆς ἡ κ. Σάνδρ ἔμεινεν ἄφωνος οὔτε κἂν ἐπὶ τοῦ βραχίονός του στηριζομένη πλέον.

Διατί;

Οὐδέποτε ἐσκέφθη νὰ ἐξετάσῃ τὸ «διατί» τοῦτο. Νῦν ἐφαίνετο διαβλέπων τι, ὅπερ οὐδέποτε ἐνόησεν.

Μήπως.....

Ὁ κ. Σαβὰλ ἐγένετο καταπόρφυρος καὶ ἠγέρθη τεταραγμένος, ὡς εἰ πρὸ τριακονταετίας ἤκουε τὴν κ. Σάνδρ λέγουσαν αὐτῷ: «Σ' ἀγαπῶ!»

Ἦτο δυνατόν; Ἡ ὑποψία αὕτη τὸν ἐβασάνιζεν! Ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἰδῇ τι, νὰ μὴ μαντεύσῃ τι;

Ὦ! ἐὰν πάντα ταῦτα ἦσαν ἀληθῆ, ἐὰν διῆλθε παρὰ τῇ εὐτυχίᾳ χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ τὴν ἀπολαύσῃ!

Καὶ ἐσκέφθη: Θέλω νὰ μάθω. Δὲν δύναμαι ἐπὶ πλέον νὰ μείνω ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ ταύτῃ. Θέλω νὰ μάθω!

Καὶ ἐνδυόμενος ἐν σπουδῇ ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν συγχρόνως: «Εἶμαι ἐξῆντα δυὸ χρονῶν, ἐκείνη εἶνε πενῆντα ὀκτώ, 'μπορῶ τώρα νὰ τὴν ἐρωτήσω».

Καὶ ἐξῆλθε.

Ἡ οἰκία τοῦ Σάνδρ ἔκειτο ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς ἰδικῆς του.

Ἡ μικρὰ ὑπηρέτρια ἤνοιξεν ἀμέσως τὴν θύραν.

— Ἐσεῖς, τόσο πρωΐ, κ. Σαβάλ, πᾶς κ' ἐπάθετε τίποτις; ἠρώτησεν ἔκπληκτος ἡ ὑπηρέτρια.

— Ὄχι, παιδί μου, πήγαινε μόνο νὰ 'πῇς στὴν κυρία σου πῶς ἤθελα νὰ τῆς 'μιλήσω ἀμέσως.

— Ἡ κυρία μου, δὲν εἶνε ντυμένη ἀκόμη γιατὶ εἶνε στὴ *κουζίνα* καὶ βάζει *τουρσιά*.

— Πήγαινε νὰ τῆς 'πῇς πῶς εἶνε μεγάλη ἀνάγκη.

Ἡ ὑπηρέτρια ἐξῆλθε· ὁ Σαβὰλ μείνας μόνος διέτρεχε μεγάλοις βήμασι τὴν αἴθουσαν. Τοὐλάχιστον ἐφαίνετο ὅτι ἦτο ἀρκούντως θαρραλέος. Ὦ! θὰ ἠρώτα τὴν φίλην του περὶ τῆς πιεζούσης τὴν καρδίαν του ὑποψίας μετὰ τόσης ἀφελείας ὡς εἰ ἐπρόκειτο νὰ τῆς ζητήσῃ μαγειρικὴν συνταγήν. Καὶ πῶς ὄχι, ἀφ' οὗ ἦτο ἑξήκοντα δύο ἐτῶν;

Ἡ θύρα ἠνοίχθη καὶ ἐνεφανίσθη ἡ κ. Σάνδρ. Νῦν ἦτο σχεδὸν γραῖα, εὐτραφὴς καὶ στρογγύλη. Ἐβάδιζε ἔχουσα τὰς χεῖρας μακρὰν τοῦ σώματος καὶ τὰς χειρίδας ἀνεσυρμένας ἐπὶ τῶν γυμνῶν βραχιόνων της ὄζους ἀποσταζόντων.

— Τί ἔχεις; μήπως εἶσαι ἄρρωστος; τὸν ἠρώτησεν ἀνήσυχος.

— Ὄχι, ἀλλὰ ἤθελα νὰ σ' ἐρωτήσω κἄτι τι τὸ ὁποῖον ἔχει γιὰ 'μένα μεγάλη σημασία καὶ τὸ ὁποῖον μὲ βασανίζει. Μοῦ ὑπόσχεσαι ὅτι θὰ μοῦ ἀπαντήσῃς εἰλικρινῶς;

Ἐκείνη ἐμειδίασε.

— Ξέρεις ὅτι εἶμαι εἰλικρινής. Λέγε.

— Σὲ ἠγάπησα ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέρα ποῦ σὲ εἶδα. Ἐμαντεύσες ποτὲ τὸν ἔρωτά μου;

Ἐκείνη, γελῶσα ἀπήντησε μετὰ τοῦ αὐτοῦ τόνου τῆς φωνῆς μεθ' ἧς καὶ ἄλλοτε:

— Ζῶον! τὸ ἐνόησα ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέρα!

— Τὸ ἐγνώριζες..... ἐψέλλισεν ὁ Σαβὰλ τρέμων ἐκ συγκινήσεως.

— Γιατὶ μέρωτᾶς;

— Καὶ τί ἐσκέπτεσο;..... τί;..... τί;..... τί θὰ μοῦ ἀπήντας;

Ἐκείνη ἐξηκολούθει γελῶσα. Σταγόνες ὄζους κατερχόμεναι τῶν δακτύλων της ἔπιπτον ἐπὶ τοῦ δαπέδου.

— Ἐγώ;..... Μὰ δὲν μέρώτησες ποτε. Δὲν 'μποροῦσα ἐγὼ πρώτη νὰ σοῦ ἐξομολογηθῶ τὸν ἔρωτά μου.

Ἐχώρησεν ἓν βῆμα πρὸς αὐτήν.

— Πές μου.... πές μου..... ἐνθυμεῖσαι τὴν ἡμέρα ἐκείνη ποὺ ὁ Σάνδρ ἐκοιμήθηκε ἀφ' οὗ ἐφάγαμε.... ποὺ ἐπήγαμε ὡς κάτω στὸν ποταμό, ἐκεῖ κάτω;.....

Ἀνέμενε. Ἐκείνη ἔπαυσε γελῶσα καὶ τὸν προσέβλεπεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Καὶ βέβαια τὴ θυμᾶμαι.

— Ἔ! τὴν ἡμέρα ἐκείνη, ἂν ἤμουν..... ἂν ἤμουν..... πιὸ τολμηρὸς ..... ἐσὺ τί θὰ ἔκαμνες; .....

— Ὅτι μοῦλεγες! .....

Καὶ μεταστραφεῖσα ἀποτόμως διηυθύνθη πρὸς τὸ μαγειρεῖον της.

Ὁ Σαβὰλ κατῆλθεν ἐν τῇ ὁδῷ κεραυνόπληκτος, ἔτρεχεν ὡς μανιώδης ὑπὸ τὴν βροχὴν κατερχόμενος πρὸς τὸν ποταμόν.

Φθὰς ἐπὶ τῆς προκυμαίας ἐστράφη δεξιᾷ. Ἐβάδισεν ἐπὶ πολὺ ὡς εἰ ἐνστίκως ὡθούμενος, Τὰ ἐνδύματά του καὶ ὁ παραμορφωμένος πῖλος του ἀπέσταζον. Καὶ ἐξηκολούθει νὰ βαδίζῃ κατ' εὐθεῖαν. Καὶ εὑρέθη αἴφνης ἐπὶ τῆς θέσεως ἐν ᾗ ἐγευμάτισαν κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην ἡμέραν, ἧς ἡ ἀνάμνησις τόσῳ τὸν ἐβασάνιζεν.

Καθεσθεὶς ὑπὸ τὰ γυμνὰ δένδρα ἔκλαυσε.

(Ἐκ τῶν τοῦ Guy de Maupassant).

Ν. Θ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΜΕΛΛΟΝΥΜΦΟΥ

Ἀπόσπασμα ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς ἐπιστολῶν.

Ἀγαπητέ μου Πέτρε.

Μοὶ φαίνεται ὅτι ὅσον ὁ χρόνος παρέρχεται καὶ ὁλονὲν ἐγγίζει ἡ μεγάλη μου ἡμέρα, τόσον ἐγὼ ἀνανεάζω καὶ πολλάκις μειδιῶ ἀκουσίως. Μοὶ φαίνεται ὅτι ἑκάστη ἡμέρα μοὶ ἀφαιρεῖ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς ἡλικίας μου, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν θὰ περιπτυχθῶ τὴν Φλώραν μου ὡς σύζυγον θὰ ἦμαι τρελλὸς ὁμηλίξ της νεανίσκος δεκαοκταέτης. Πρᾶγμα παράδοξον συμβαίνει ἐν ἐμοί: ἐν τῇ ῥικνῇ καὶ φιλοσοφικῇ τριακονταοκταετίᾳ μου εὑρίσκω ὁλόκληρον ἥβην. Μ' ἐνθουσιῶσι τὰ νεανιεύματα καὶ εὑρίσκω ποίησιν εἰς γελοίας παρατηρήσεις! Ζῶν παρὰ τὴν ἑστίαν τῆς νεαρᾶς μνηστῆς μου, φαίνεται ὡς νὰ δανείζωμαι ἐξ αὐτῆς ζωήν, χωρὶς βεβαίως ν' ἀνταλλάσσω αὐτὴν πρὸς τὸν μαρασμὸν τῆς ἡλικίας μου. Στρέφων νοερῶς τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ξηρὰν ἐρημίαν τοῦ παρελθόντος μου ἀδυνατῶ ν' ἀναγνωρίσω ἐμαυτόν. Ἀκατανόητος μεταμόρφωσις ἐγένετο ἐν ἐμοί.

Ποῦ εἶνε ὁ ἰδανικὸς καὶ φαντασιώδης εἰκοσαέτης νεανίας, ὁ ὑψῶν πᾶσαν ἀντίληψιν εἰς περιωπὴν ἰδεώδους; ποῦ τὸ ἱερὸν μυστήριον δι' οὗ περιέβαλλε πάντα πόθον; ποῦ ὁ κατακλυσμὸς ἐκεῖνος τῆς ἀγνῆς ποιήσεως ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς ὁποίας καὶ μόνον ἠννόει τὸ αἴσθημα καὶ τὴν ἰδέαν; Ὁ νεανίας, ὁ φοιβάζων πνευματιστής, ὁ τηκόμενος ἐν τοῖς φιλοσοφικοῖς του ὀνείροις διότι δὲν περιβάλλει πᾶσαν ἰδέαν καὶ πᾶν αἴσθημα ἐν τῷ κόσμῳ τὸ ἁγνὸν μυστήριον τοῦ ἠθικοῦ ἰδεώδους τὸ περιβάλλον τὴν ψυχήν του, ὁ θεωρῶν ἀπεχθῶς τὴν ὑλικὴν ἡδονὴν ὡς βεβήλωσιν, πῶς τώρα ἀνοίγει τὰς ἀγκάλας ὅπως περιπτυχθῇ σύζυγον; Ὁ νεανίας, ὁ ἔχων λατρείαν τὸ εὐγενὲς Ἁγνὸν καὶ θρήσκευμα τὸ ὡραῖον Ἰδεῶδες, ὁ φανταζόμενος ὡς ὑπάτην μακαριότητα τὸν Πλατωνικὸν ἔρωτα, ὁ δειλιῶν ν' ἀτενίσῃ παρθένον κατὰ πρόσωπον, μή πως τὴν πλανήσῃ τὸ βλέμμα του, ὁ θεωρῶν αὐτὴν ὡς ἀπροσπέλαστον ποιητικὸν ἴνδαλμα, πνεῦμα οὐράνιον, μυστήριον πανίερον, τώρα πόθεν ἀντλεῖ τὴν αὐθάδη τόλμην καὶ τὴν ἀναισθησίαν στέργων μετὰ μειδιάματος νὰ βεβηλώσῃ τὸ μυστήριον νὰ καταρρίψῃ τὸ ἴνδαλμα νὰ ἐξανθρωπίσῃ τὴν παρθένον;

Ὡραῖον στάδιον τὸ τῆς φανταστικῆς νεανιείας, ἀλλ' ὄνειρον μαγευτικόν, οὗ μάτην ζητῶ ν' ἀναπολήσω καὶ τὸ τελευταῖον ἴχνος. Κατόπιν διακρίνω εἰς τὸ παρελθόν μου τὸν ἀνταρτὴν ὥριμον νέον. . . . Τρομάζω ἐπὶ τῇ παραφορᾷ καὶ τῇ ἀναισθησίᾳ του. Οὐδὲ ποίησις ἐν αὐτῷ οὐδὲ φιλοσοφία. Μηδέν, πᾶν ὅ,τι δὲν εἶνε ἡδονὴ καὶ ἀπόλαυσις. Ἀλλ' ἡδονὴ ἄνευ πόθου, ἀπόλαυσις ἄνευ θελγήτρου. Συστολὴ τοῦ νεανικοῦ αἰσθήματος ἐν τῷ βόμβυκι τοῦ ὑλισμοῦ, ὅπως ἐξέλθῃ μετὰ χρόνους, ὡς χρυσαλίς, ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς ἐμπειρικῆς φιλοσοφίας. Μηχανικὴ ἀντίληψις, φθάνουσα μέχρι τοῦ θώρακος τῆς ψυχικῆς αἰσθήσεως, ἀλλὰ μὴ διαπερῶσα αὐτόν. Ἀντίληψις καὶ αἴσθησις οὐτωσειπεῖν σωματική. Μετάβασις εὐθεῖα τῆς ἐντυπώσεως ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς αἰτίας εἰς τὴν σωματικὴν αἴσθησιν μὴ διερχομένη οὐδὲ διὰ τοῦ πρίσματος τῆς φαντασίας οὐδὲ διὰ τοῦ διϋλιστηρίου τῆς κρίσεως. Τὸ πᾶν ἁπλῆ ἀρέσκεια καὶ ἀπαρέσκεια. Ὃν φυσικὸν καὶ ζωῶδες ἀντιλαμβανόμενον μόνον ὅ,τι βλέπει καὶ θέλον ὅ,τι τῷ ἀναγκαιοῖ. Πᾶν ὄνειρον γελοῖον, πᾶς συλλογισμὸς ἀνόητος. Ἐλευθερία τὸ πᾶν καὶ πραγματικότης. Γάμος! παραφροσύνη! εἰρκτὴ ἑκουσία εἰς δεσμὰ ἰσόβια! Γυνή; μόνον ὡς μέσον ἡδονῆς ἐννοουμένη. Παρθένος; ὃν ἀνίδεον καὶ ἀνωφελές. Ἔρως; νόσημα τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἄρρην τῆς σκαρλατίνας. Κόσμος; φύσις; συμπόσιον ἀκόρεστον. . . . . Θεέ μου! ἐγὼ εἶμαι τὸ τέρας αὐτό; ἰδική μου εἶνε ἡ κτηνώδης αὕτη καρδία; συνεπλήσθη καὶ αὕτη τριχῶν, ὡς τὸ πιθηκικόν μου πρόσωπον καὶ ἐξηλείφθη πᾶν ἴχνος τῆς πρώτης εὐαισθησίας; . . . . Μάλιστα, ἐγὼ αὐτὸς ἤμην ὁ εἰκοσιεξάετης οὗτος νέος, ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαλινώτῳ ταύτῃ θηριωδίᾳ! Πῶς μετετράπησαν οὕτως ἄρδην τὰ ψυχικά μου φρονήματα καὶ αἰσθήσεις; πῶς κατεπλήρωσε τόση παχυλὴ ζωὴ καὶ ἀδάμαστον σφρῖγος τὴν δι' ἰριώδους αἰθέρος ἔμπλεω ἐφηβικὴν καρδίαν μου; ἀγνοῶ, καὶ ἀπεχθάνομαι τώρα νὰ βυθίσω κἂν τὴν μνήμην μου εἰς τὸν ἀχλυώδη ἐκεῖνον κυκεῶνα τῆς ὑλικῆς ἡλικίας.

Καὶ ὅμως ἐξ ἄλλης ἐπόψεως σχεδὸν καυχῶμαι διὰ τὸν βίον μου ἐκεῖνον. Τοὐλάχιστον ἐγνώρισα τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν. Χωρὶς νὰ ἐκτραχηλισθῶ ποτε χυδαίως, ἀλλ' ἐν

τοῖς ὁρίοις τοῦ ἠθικοῦ καὶ εὐγενοῦς ἀνδρὸς τοῦ πληροῦντος ἀνάγκην τῆς ἡλικίας του εἰς τὰς αἰσθητικὰς τέρψεις, ἔδρασα καὶ ἀπέκαμον ὡς νέος, πᾶν ὅ,τι φαντασθεὶς πληρώσας, ἀλλ' εἰς οὐδὲν ἐξωκείλας. Δὲν ἔπνιξα τὸ νεανικὸν σφρῖγος, τὸ ἔχον ἀνάγκην νὰ ἐκχυθῇ μέχρι σταγόνος, ἐν τῇ νωθρᾷ πεζότητι καὶ γεροντικῇ ἀδρανείᾳ τῶν ὁμηλίκων μου. Οὐδ' ἐπόθησα ὡς ὑπάτην ἀπόλαυσιν τὸ νὰ διατρέχω τὴν ὁδὸν Σταδίου ἐξηπλωμένος ὡς ὄγκος ἀναίσθητος ἐπὶ ἀγοραίου δίφρου, ματαίου ἐγερσιθεάτρου δίκην. Σώφρων καὶ λελογισμένος ἐν τῇ ποικίλῃ ἡδονῇ ἀλλ' οὐχί ποτε φειδωλὸς καὶ γλίσχρος, ἀφῆκα τὴν φύσιν νὰ δράσῃ ἐν ἐμοὶ ἀπολύτως καὶ ἐλευθέρως, οὔτε ἐξωθήσας αὐτὴν εἰς παραφοράν, οὔτε περιορίσας εἰς πόθον. . . . Ἐφ' ὅσον ὅμως ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἡ ὁρμὴ ἐξήλειφεν ἢ μᾶλλον ἐνάρκωνε τὸ αἴσθημα, ἐν τῷ πνεύματι ἀνέπτυσσε τὸν λόγον, ἕως οὗ εὐκόλως ἡ ἄνισος αὕτη αὐξομείωσις ἤγαγεν εἰς τὰ ἄκρα τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν τῆς τριακονταοκταετοῦς ἡλικίας μου, τὸ κενὸν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐν τῷ πνεύματι, ἐγκαθιδρύσασα.

Εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἄκρων τούτων καὶ παραγωγὴν μέσης βιωτικῆς ὁδοῦ, ἓν μόνον μέσον ὑπῆρχε φυσικῶς, ὁ γάμος. Καὶ εὐκολώτατα ἀντελήφθην ὅτι διὰ τῆς στοργῆς ἀφ' ἑνὸς ἣν παράγει ἡ οἰκογένεια καὶ διὰ τῆς πρακτικῆς τοῦ βίου ἣν ἐξ ἀνάγκης φέρει, ἐπιτυγχάνεται ἡ μέση αὕτη ὁδὸς κολαζομένων τοῦ αἰσθηματικοῦ μὲν κενοῦ δι' ἐκείνης τῆς πνευματικῆς δὲ φιλοσοφίας διὰ ταύτης. Ἀφ' ἑαυτῆς, ὡς συνέπεια τοῦ πρώτου ἰδεώδους καὶ τῆς δευτέρας ἀνταρσίας μοὶ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα τοῦ γάμου, ἐσπέραν τινα μελαγχολικήν, καθ' ἣν ἐν βαθείᾳ ῥέμβῃ, ἐπισκοπήσας τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον μου εἶδον αἴφνης ἐμαυτὸν μόνον ἐν ἐρημίᾳ σκοτεινῇ καὶ ἀδιεξόδῳ, ἄνευ σκοποῦ βιωτικοῦ, ἄνευ ἐχεγγύου τινος μέλλοντος. Ἐστράφην ἐν ἐμαυτῷ καὶ ἀνεζήτησα ἴχνος ἐκ τοῦ ταραχώδους πανδαιμονίου εἰς ὃ εἰχέ ποτε μεταβληθῇ ἡ καρδία μου, ὅπως ἐρεισθῶ, ἀλλὰ μόνον νεκρὰ ἐρείπια εἶδον. Ἠτένισα μακρὰν ἱκευτικῶς τὰς σκιὰς τῆς πρώτης νεότητος ἐπικαλούμενος ἐλπίδα, ἀλλὰ νὺξ καὶ κενὸν ἀχανές! Ἐτρόμαξα ἐπὶ στιγμὴν καὶ ἀνεσκίρτησα ἄκων. . . Ποῦ εὑρίσκομαι! Ποῦ πορεύομαι; . . . . Πλὴν ἀμέσως, ἤρεμος καὶ μειδιῶσα ἡ εἰκὼν τῆς οἰκογενείας προκύπτει ἐνώπιόν μου εἰς τὸν ὁρίζοντα καὶ καταφωτίζει καὶ ζωογονεῖ πάντα περὶ ἐμὲ καὶ ἐν ἐμοί Ὡς ἐὰν μοὶ ἀνεφώνησεν ἐν ἀγαλλιάσει: «Πῶς ποῦ πορεύεσαι; δὲν μὲ βλέπεις;» Ἐμειδίασα, ἀνέπνευσα κουφιστικῶς καὶ χωρῶ εὔελπις καὶ εὐφροσύνως πρὸς αὐτήν.

Οὕτω λοιπόν, ὁ ἰδανικὸς νεανίσκος καὶ ὁ ἀτίθασσος νέος ὑπείκει πειθηνίως εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ γάμου. Οὐδὲ ὄνειρα πλέον ὑπεραιθέρια, οὐδὲ ἐπαναστατικαὶ κατὰ τοῦ γάμου ἰδέαι Ἡ αἴγλη, ἡ περὶ τὰς κεφαλὰς τῆς Σάνδης καὶ τοῦ Βαλζὰκ καὶ τῶν ἄλλων, ἡ θαμβοῦσά με καὶ ἐξοιστροῦσα κατὰ τῶν καθεστώτων διελύθη ὡς σκιὰ καὶ ἀντ αὐτῆς ἄλλη αἴγλη, ἤρεμος, ἁγνὴ καὶ γλυκυτάτη περιβάλλει τὴν κεφαλὴν τῆς ἀνθηρᾶς μου Φλώρας, μειδιώσης μοι καὶ καταπληρούσης με εὐδαιμονίας.

Εἰσέρχομαι ὅμως εἰς τὸν γάμον, οὐχὶ ὡς βιαστὴς βέβηλος, μιαίνων τὸ ἱερόν του ἄδυτον ὅπως εὕρω ἄσυλον κατὰ τῶν τιμωρῶν μαινάδων τῆς παρελθούσης ἀκολασίας μου, ἀλλ' ὡς παρῆλιξ τῆς βιωτικῆς δράσεως ἀπόμαχος, ὃν αὐτὴ ἡ φύσις χειραγωγεῖ πρὸς αὐτὸν πρὸς ἤρεμον ἀνάπαυσιν καὶ ἐξυπηρέτησεν αὐτῆς ἐν συμβιώσει καὶ κοινοπραξίᾳ. Ἀλλ' οὐδ' ὡς χυδαῖος ἅρπαξ περιπτύσσομαι αὐτόν, ἄνευ εὐγενοῦς τινος αἰσθήματος, ξηρὸς παντὸς ψυχικοῦ πόθου, στεῖρος πάσης ποιητικῆς ἰκμάδος, ἀλλὰ μόνον ὅπως ἐξασφαλίσω διὰ τὸ ἀτομικόν μου μέλλον ἐγγύησιν καὶ πηγὴν ὑλικῆς ὑπάρξεως. Ἔχων τὰ ἠθικά μου κεφάλαια καὶ τὸν πόρον τῆς ἐργασίας μου δὲν ἁρπάζω δολίως, ὡς Ἑβραῖος κάπηλος, τὸ τιμαλφές μου κειμήλιον ὅπως τὸ χρησιμοποιήσω ὡς μηχανὴν πόρου ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ βίου. Ὁ συζυγικὸς μετὰ τῆς Φλώρας μου βίος θὰ ἦνε τέμενος ἄδυτον περιαυγαζόμενον ὑπὸ τῆς παναγνου ψυχῆς της, ἧς καὶ μόνον τὸ θάμβος, καὶ οὐχὶ τοῦ χρυσοῦ τῆς προικός της, μὲ ἐξέστησε καὶ μὲ εἵλκυσε. Λαμβάνω ἄλλως τε τὴν Φλώραν μου πεπροικισμένην ὑλικῶς μόνον διὰ τῶν κομψῶν καὶ ἀφθόνων παραφέρνων της καὶ μικρᾶς ἐν Ἀθήναις οἰκίας, ἣν τῇ ἐκληροδότησεν ὁ ἀνάδοχός της. Διὰ τοῦ ὀλιγαρκοῦς δικαστικοῦ μισθοῦ μου θ' ἀναπληρῶμεν τὰ πάντα. Νομίζω ὅτι ὁ πλοῦτος χωρίζει ἡ δὲ μετρία αὐτάρκεια συνενοῖ τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν συνδέει. Ἀλλ' ἀντὶ παντὸς χρυσίου πόσος πλοῦτος ἠθικὸς κάλλους σεμνοῦ καὶ ἀθῴου, μορφώσεως εὐγενεστάτης, ἀγνότητος, χάριτος, εὐφυΐας ἐπεράστου καὶ σπανίου θέτει δι' ἐμὲ τὴν Φλώραν μου ἐπὶ τοῦ στηλοβάτου τῆς ἰδανικῆς παρθένου τοῦ ἀρχαίου καλλιτέχνου!

Ἐν τῇ πατρίδι μας, ἄλλως, ὑπὲρ πᾶσαν χώραν ὁ γάμος παρέχει ἀναλλοίωτον ἔτι τὴν φυσικήν του ἐγγύησιν καὶ τηρεῖ πιστότερον τὴν ἱερότητά του ἀκηλίδωτον. Εὐτυχῶς δὲν ἔφθασαν ἔτι μέχρις αὐτοῦ τὰ ὀλέθρια σπέρματα τοῦ ὑπερακμάζοντος πολιτισμοῦ, ὅστις εἶνε ἀρχὴ παρακμῆς, καὶ ἡ οἰκογενειακὴ παραλυσία δὲν ἐπλούτισεν ἔτι ἐν Ἑλλάδι μυθιστοριογράφον. Ἡ ὑλικὴ τοῦ τόπου πτωχεία, ἡ νηπιότης τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, ἡ θρησκεία καὶ τὰ πατροπαράδοτα ἡ ἐξ αὐτῶν ὅλων χρηστότης καὶ ὁμολογουμένη τῆς γυναικὸς ἠθικὴ ἐπιβάλλουν τὸν οἰκογενειακὸν βίον ὡς μόνον μέσον εὐημερίας. Ἴσως αἱ αἰτίαι αὗται εἶναι ἄκρα καὶ ὑπερβολικαὶ ἀντιθέσεις τοῦ μεγάλου πολιτισμοῦ. Ἀλλ' εἶναι σωτήρια καὶ δὲν πρέπει νὰ σαλευθῶσιν, καὶ ἐλπίζω ὅτι ἐπὶ πολὺ ἔτι θὰ τηρηθῇ ἡ σωτηρία αὕτη ἀκρότης.

Πρὸς τὴν φυσικὴν ἀνάγκην τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ ἀπα-

θοῦς χαρακτῆρός μου ἀνεζήτησα σύντροφον τοῦ βίου μου γυναῖκα ὡς οἷόν τε διάφορον ἐμοῦ, ὅπως διὰ τῆς ἀντιθέσεως παραχθῇ ἡ κατάλληλος μέση τοῦ συζυγικοῦ βίου ὁδός. Ἀσφυκτιῶσα ὑπὸ τὸ πνῖγος ὑπερβολικῆς ἐνεργείας ἐπόθησε ν' ἀνακουφισθῇ ἡ ψυχή μου ἐν τῇ δρόσῳ θαλερᾶς νεότητος, ἥτις νὰ τέρπῃ τὴν ἀνίαν μου διὰ παιδαριωδῶν τρόπων, νὰ φαιδρύνῃ τὴν μελαγχολίαν μου διὰ τοῦ μειδιάματός της, νὰ παραμυθῇ τὰς ἀπογοητεύσεις μου διὰ τῶν μελιχρῶν της λόγων, νὰ ἡδύνῃ τὰς πικρίας μου ν' ἀναπαύῃ τὰς θλίψεις μου εἰς τοὺς τερψιθύμους ὀφθαλμούς της, νὰ καταπληροῖ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχήν μου εὐδαιμονίας, κόρην ἀγνὴν ὡς τὸ κρῖνον, φαιδρὰν ὡς τὸ ἔαρ, γλυκεῖαν, εἰλικρινῆ, ἄδολον καὶ ἀφελεστάτην ὡς παιδίον, μὲ τὴν ζωὴν εἰς τὰ χείλη καὶ τὴν καρδίαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, καρδίαν, πλάσμα γνήσιον καὶ ἀθῶον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν αὐρῶν καὶ τῶν ἀνθέων τῆς πατρίδος της, ἄσπιλον πάσης διαφθαρτικῆς ἐπιδράσεως ἀναγνωσμάτων καὶ παιδείας καὶ σχέσεων ὀθνείων, ἁγνὴν πάσης κακίας, εὐφυεστάτην ἀλλ' οὐχὶ πνευματώδη, πονηρὰν καὶ εἴρωνα. . . . Καὶ εὗρον τὴν Φλώραν μου τῆς Ἥβης ἀκμαιοτέραν, τῆς Ἠοῦς ἀγνοτέραν, τῆς Χάριτος χαριεστέραν. . . . .

Ἐν τούτοις, καίπερ οὐδέποτε δεχθεὶς σχέσιν τινα ἀναγκαίαν μεταξὺ γάμου καὶ ἔρωτος, καίπερ ἀποχωρίζων σαφῶς τὰς δύο ταύτας ἡλικίας τῆς καρδίας, ἔρωτα καὶ γάμον θεωρῶν ἀναλογοῦντα πρὸς ἀλλήλους ὡς τὸ ἄνθος πρὸς τὸν καρπόν, ὡς ἡ ἀμυγδαλῆ πρὸς τὸ ἔαρ, ἐν τούτοις, ἐνίοτε βλέπων τὴν ὡραίαν μου ταύτην Ἥβην σκιρτῶσαν καὶ ἐξαστράπτουσαν ἐν τῇ αἰγλοβόλῳ ἀκμῇ της, ἀκουσίως καταλαμβάνομαι ὑπὸ ἀμυδρᾶς τινος πικρίας, ἀναλογιζόμενος τὸ μέγα κενὸν ὅπερ μᾶς ἀποχωρίζει ἐν τῇ ἡλικίᾳ. Ὑποκάρδιός τις θλίψις μ' ἐλέγχει ἐνίοτε ὅτι τὸ τρυφερὸν αὐτὸ πλάσμα τὴν ὑπνώττουσαν ταύτην κάλυκα δὲν ὤφειλον νὰ δεσμεύσω πρὸς τὸν ξηρὸν καὶ ἄχαριν καὶ φιλοσοφικόν μου βίον. Εἰς τὰς ἀθώας καὶ ῥομαντικὰς ὀνειροπολήσεις της ἡ ποιητικὴ αὕτη φύσις δὲν θὰ ἐφαντάσθη βεβαίως σύζυγον ἄνδρα πωγωνίαν καὶ μιξοπόλιον, θεωροῦντα ἀπαθῶς τὴν μαγείαν τῆς νεότητός της καὶ ἀμείβοντα δι' ἁπλοῦ μειδιάματος τὸν κατακλυσμὸν τῶν ῥόδων καὶ τῶν μύρων δι' ὃν θὰ τὸν περιλούῃ. Δὲν ἀνήκω δυστυχῶς πλέον εἰς τὴν γοητευτικὴν ἡλικίαν της τὴν κατακτῶσαν δι' ἑνὸς βλέμματος καὶ θέλγουσαν δι' ἑνὸς μειδιάματος. Ἔρωτα, ὡς τὸν φαντάζεται αὕτη, ποιητικὸν καὶ παράφορον δὲν θὰ δυνηθῶ βεβαίως νὰ τῇ ἐμπνεύσω ποτέ, ἐγώ, ὁ διψῶν συμπάθειαν καὶ ἐπαιτῶν ἄσυλον εἰρήνης καὶ ἀναπαύσεως. Καὶ τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἡ Φλώρα μου εἶνε ὑπερβαλλόντως ῥομαντικὴ καὶ ἐνθουσιώδης.

Προδιατίθεμαι τότε τόσον θλιβερῶς ὑπὸ τῆς ἰδέας ταύτης, ὥστε οἱ ὀφθαλμοί μου ὑγραίνονται ἀκουσίως. Τὴν βλέπω χαρωπήν, ἀμέριμνον καὶ ἐλαφρὰν ὡς ψυχὴν τοῦ Ἀπριλίου, μὲ τοὺς δύο μελιτόχρους καὶ σπινθηροβόλους ὀφθαλμούς της καὶ τὴν ἄτακτον καὶ οὖλην κόμην της, πηδῶσαν ἀνὰ τὴν οἰκίαν καὶ ἄδουσαν, παίζουσαν ἀθῴως μὲ τὰ ἄνθη της, τὰς συλλογάς της, τὰ κοσμήματά της, τὰ ἐργόχειρα καὶ τὰ πτηνά της. Αἴφνης ἀφίνει πάντα καί, φαιδρά, γελόεσσα, ἐκχέουσα πανταχόθεν τὴν χαρὰν καὶ τὴν ζωήν, τρέχει πρὸς ἐμέ, καὶ κρεμαμένη ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μου καὶ βυθίζουσα ἀνήσυχος τὸ ἀγνὸν βλέμμα της εἰς τοὺς ἐρρυτιδωμένους ὀφθαλμούς μου μ' ἐρωτᾷ περιπαθῶς διατὶ μελαγχολῶ. Καὶ συγχρόνως τὰ ὄμματά της στίλβουν ὑγραινόμενα, αἱ χεῖρές της πίπτουν μόναι των, ἡ φαιδρότης καὶ ἡ χαρὰ συστέλλεται, κλίνει τὴν κεφαλήν, καὶ στραφεῖσα ἡσύχως μὲ ἀφίνει. . . . . .

Αὐτὴ ἡ ἰδία δὲν βραδύνῃ νὰ μὲ ἀναθαρρύσῃ καὶ μὲ φαιδρύνῃ καὶ τότε παραμυθοῦμαι ὑπὸ ἐλπίδων. Ἐλπίζω τότε ὅτι θὰ συνειθίσωμεν ἀλλήλους, ἐγὼ τὰς παραφοράς της, ἐκείνη τὴν ἀπάθειάν μου, καὶ ὅτι ἐὰν δὲν δυνηθῶ νὰ τὴν γοητεύσω καὶ νὰ τὴν θαμβώσω διὰ τοῦ ἔρωτος, θὰ κατορθώσω πλεῖόν τι καὶ πολὺ ἀσφαλέστερον αὐτοῦ. Θὰ ἑδραιώσω τὴν ἁρμονίαν τῆς συμβιώσεώς μας ἑλκύων τὴν στοργὴν καὶ τὴν ἀγάπην της διὰ τῆς σπανίας ἀφοσιώσεως καὶ τῆς προσηνοῦς εὐγενείας τοῦ πρᾴου χαρακτῆρός μου. Φρονῶν ὅτι δὲν εἶνε ἡ φύσις τὸ πᾶν ἐν τῇ ψυχικῇ ἀναπτύξει ἀλλὰ καὶ τὸ μέσον ἐν ᾧ ἀναπτύσσεται καὶ ὁ τρόπος αὐτῆς, θὰ προσπαθήσω νὰ παροχετεύσω ἠρέμα τὴν ὁδὸν τῆς ἐνθουσιώδους καὶ τρυφερᾶς ταύτης νεότητος, εἰς τὴν ἰδικήν μου ὑπσγων ἠπίως τὸ ἀντιληπτικὸν καὶ αἰσθητικὸν αὐτῆς εἰς τὴν μέθοδον τῆς ἡλικίας μου, ἤτοι θέτων ἀνὰ μέσον τῆς ἐντυπώσεως καὶ τῆς ψυχῆς της τὸν φραγμὸν τῆς κρίσεως. Τὸ ἀγνὸν τοῦ πνεύματος καὶ τὸ τρυφερὸν τῆς καρδίας της ἐλπίζω ὅτι θὰ διευκολύνῃ κατ' εὐχὴν τὴν μόνην μου ταύτην φροντίδα.

«*Ἀδριανὸς*»

Ε. Ι. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

Σημείωσις ἐκδότου: Δυστυχῶς ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν λοιπῶν ἐπιστολῶν, ὁ ταλαίπωρος Ἀνδριανὸς φαίνεται σκληρῶς ἀπατώμενος ἐπὶ τοῦ τελευταίου παραγράφου τῆς ἄνω ἐπιστολῆς του. Ἡ φύσις ἀποδεικνύει τὰς ἠθικὰς φιλοσοφίας τοῦ σοφίσματα ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, ἅτινα δὲν ἰσχύουν νὰ μετατρέψουν τὴν ὁδὸν τῆς ψυχῆς τῆς τρυφερᾶς του συζύγου, ἧς τὴν νεαρότητα ἴσως ὤφειλεν αὐτὸς μᾶλλον νὰ σεβασθῇ καὶ ν' ἀπόσχῃ, ζητῶν σύζυγον καὶ οὐχὶ θυγατέρα.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑΙ ΚΑΙ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἀνὰ τὴν δούλην Ἑλλάδα.

Ὡραίαν ἐκδρομὴν διοργανίζουσι τὴν προσεχῆ ἄνοιξιν τὰ μέλη τοῦ Φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσοῦ» ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν τῆς Εἰκοσιπενταετηρίδος αὐτοῦ. Δι' ἰδιαιτέρου ἀτμοπλοίου θὰ μεταβῶσιν εἰς Σμύρνην, Χῖον, Θεσσαλονίκην, Ἅγιον Ὄρος καὶ Κωνσταντινούπολιν, ὅπου τοὺς ἀναμένει θερμοτάτη ὑποδοχὴ ἐκ μέρους τῶν πολυπληθῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων. Ἡ ἰδέα εἶναι λίαν ἐπιτυχής, ὁ σκοπὸς μέγας καὶ Ἐθνικός, τιμᾷ δὲ μεγάλως τοὺς σχόντας τὴν πρωτοβουλίαν. Τὸ θελκτικὸν ἅμα καὶ τὰ μάλα ὠφέλιμον τοῦτο ταξείδιον διαρκέσει δέκα πέντε ἡμέρας. Εἴθε τὴν ἐκδρομὴν ταύτην νὰ ἐπακολουθήσωσι καὶ ἄλλαι εἰς τὸ μέλλον, συντελοῦσαι εἰς ἐμπέδωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, ὅπερ ὀτημέραι ὑπὸ μυρίων ἐπαπειλεῖται δεινῶν καὶ πρὸς ἀρτίαν μόρφωσιν τῶν ἐπιχειρούντων τοιούτου εἴδους ψυχαγωγικὰς περιηγήσεις.

Οἱ Ἀθίγγανοι τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.

Ἐν Ἀγγλίᾳ, Σκωτίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ ὑπάρχουσι 20,000 Ἀθίγγανοι γνωστοὶ μᾶλλον ὑπὸ τὸ ὄνομα Gypsies ἐλευθέρως ζῶντες καὶ ἔχοντες ἴδιον Βασιλέα, εἰς ὃν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν οἰκογενειῶν πληρώνουσι μικρόν τινὰ φόρον, εἶδος ἐνιαυσίου ἐπιχορηγήσεως. σχηματίζοντες οὕτω κράτος ἐν κράτει. Τοῦ τελευταίου αὐτῶν Βασιλέως ἀποθανόντος τὸ 1845, ἡ διοίκησις τῆς νομαδικῆς ταύτης φυλῆς ἀνετέθη εἰς γυναῖκα ἥν, ὡς λέγεται, ἡ πανίσχυρος Ἄνασσα τῆς Ἀγγλίας Βικτωρία ἠθέλησε, χάριν περιεργείας, νὰ ἴδῃ. Ἡ συνάντησις ἐγένετο, ἀλλ' ἡ Βασίλισσα τῶν Gypsies, τὴν ὁποίαν ἡ Βικτωρία εὗρεν ἀρκετὰ χαρίεσσαν, ἠγνόει τὴν ὑψηλὴν θέσιν τῆς κυρίας, εἰς ἣν παρουσιάσθη...

Οἱ Ἀθίγγανοι ἐξορισθέντες κατὰ τὸ 1531 ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου Η' ἐκ τῆς Γαλλίας καὶ τὸ 1563 ὑπὸ τῆς Ἐλισάβετ, κατέφυγον κατὰ πρῶτον εἰς τὰ ὄρη τῆς Σκωτίας καὶ ἔπειτα διεσπάρησαν καθ' ὅλην τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, μετερχόμενοι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱπποκαπήλου, κτηνιάτρου, χαλκουργοῦ καὶ ἄλλας εὐτελεῖς τέχνας.

Ἐν Southampton ὑπάρχει ἑταιρεία ἱδρυθεῖσα τὸ 1824 σκοποῦσα νὰ βελτιώσῃ τὴν τύχην τῶν Gypsies καί, εἰ δυνατόν, νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς πρὸς ἵδρυσιν μονίμου κατοικίας Εἰς διάφορα δὲ μέρη ἤρξαντο ἀπὸ τοῦ 1845 κατασκευάζοντες ἄσυλα καὶ ἐκπαιδευτήρια διὰ τοὺς ὀρφανοὺς νέους Ἀθιγγάνους καὶ τοὺς ἔχοντας πτωχὰς οἰκογενείας, μὴ δυναμένους νὰ συντηρήσωσι καὶ ἀναπτύξωσιν αὐτάς. Ὁ περιώνυμος συγγραφεὺς Οὐάλτερ Σκῶττ πολλὰ περὶ τῶν νομάδων τούτων γράφει ἐν τῷ ὡραίῳ του βιβλίῳ Guy Mannering, μετὰ χάριτος ἀπεικονίζων τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν. Οἱ Gypsies οὗτοι μολονότι κερδοσκοποῦσιν ἐπὶ τῶν ἁπλοϊκῶν ἀνθρώπων τῶν ἐρωτώντων αὐτοὺς περὶ τοῦ μέλλοντος, οὐχ' ἧττον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἰσὶ λίαν δεισιδαίμονες καὶ πολλάκις πρὶν ἢ ἐπιχειρήσωσί τι σπουδάζουσι ἐπιμελῶς τὴν θέσιν καὶ τὸ σχῆμα τῶν νεφῶν, τὴν πτῆσιν πτηνῶν τινων καὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀνέμων. «Ἐπὶ πολλὰς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας εἶδον αὐτοὺς ἐπιστρέφοντας μὲ τὰ φορτωμένα αὐτῶν ἁμάξια, τοὺς ὄνους καὶ τὰ παιδία των, μόνον καὶ μόνον διότι ἔτυχε νὰ συναντήσωσι καθ' ὁδὸν ἄτομόν τι οὔτινος ἡ ὄψις ἐφάνη εἰς αὐτοὺς κακὸς οἰωνός. Οὐδέποτε ἐπιχειροῦσι τὰς θερινάς των ἐκδρομάς, ἂν μὴ προηγουμένως παρατηρήσωσι οἰωνόν τινὰ προαγγέλλοντα εὐτυχῆ τὴν ἐπάνοδον. Καίουσι τὰ ἐνδύματα τῶν νεκρῶν φοβούμενοι, οὐχὶ τὴν μετάδοσιν μιασματικῆς τινος νόσου ἀλλὰ τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἡμερῶν τῆς ζωῆς, ἥτις ἐπέρχεται εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐνδύονται αὐτά. Τὰ πτώματα φυλάττουσι ἐπιμελῶς μέχρι τῆς προσδιωρισμένης ὥρας τῆς κηδείας· δοξάζουσι δὲ ὅτι τὴν νύκτα ἔρχεται ὁ Διάβολος καὶ κωδωνίζει ἐπὶ τῶν νεκρῶν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι κατὰ τὰς τελευταίας στιγμάς των, ἠσθάνθησαν τὴν ἀγωνίαν καὶ τὸν τρόμον τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος.

Ἀράχνη καταστρέφουσα Ἔθνος.

Τὸ 1764 ἀξιωματικός τις τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ Διζονβὰλ καλούμενος, αἰχμάλωτος ὢν ἐν Utrecht, διεσκέδαζε τὴν ἐν τῇ φυλακῇ πλῆξίν του περιποιούμενος ἀράχνην τινὰ ἣς κατώρθωσε νὰ μάθῃ τὰς ἕξεις καὶ ἐκ τοῦ σχήματος, ὃ ἑκάστοτε ἐλάμβανεν αὕτη ὁδηγούμενος, ἠδύνατο νὰ προλέγῃ τὰς μεταβολὰς τῆς θερμοκρασίας. Οἱ Γάλλοι βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ δριμυτάτου χειμῶνος, εἶχον φθάσει εἰς τὸ κέντρον τῆς Ὁλλανδίας. Ἀλλ' αἴφνης ἐπελθούσης τῆς τήξεως τῶν πάγων, οἱ μὲν Ὁλλανδοὶ ἀνέλαβον θάρρος, ἐνῷ οἱ Γάλλοι ἡτοιμάζοντο νὰ ὑποχωρήσωσιν. Ὁ Διζονβὰλ συμβουλευθεὶς τὴν ἀράχνην του, ἐπληροφορήθη θετικῶς, ὅτι ἡ τῆξις δὲν θὰ διήρκει πολὺ καὶ ἔσπευσε νὰ γνωστοποιήσῃ τοῦτο εἰς τοὺς συμπατριώτας του. Οἱ Γάλλοι στρατηγοὶ ἔχοντες μεγάλην πεποίθησιν, ὅτι θὰ ἐπηλήθευε ἡ πρόγνωσις τοῦ Διζονβὰλ, διέταξαν νὰ παύσῃ ἡ ὑποχώρησις καὶ μετά τινας ἡμέρας καταληφθέντων πάλιν τῶν διωρύγων, ὁ στρατὸς ἐξηκολούθησε τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν του. Εἶνε γνωστὸν τί συνέβη μετὰ ταῦτα, ἀλλ' οὐδεὶς ἤξευρε ὅτι ἡ τελεία κατάληψις τῆς Ὁλλανδίας ὠφείλετο εἰς μίαν ἀράχνην.

Κ. Δ. Κ.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Ἰχθύες ἄδοντες, ἑπτάμενοι, ἑρπετοί, θηρευταί.

Μὴ εἴπωμεν πλέον «βουβὸς σὰν τὸ ψάρι», διότι ἐν Ἀμερικῇ ἀνεκαλύφθησαν ἰχθύες ἄδοντες. Δανὸς φυσιολόγος διεκοίνωσε τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν ὅτι ἐτεκμήρατο τὴν ὕπαρξιν ἰχθύων ἐχόντων ὄργανα ἐπιτρέποντα αὐτοῖς τὴν ἐκφορὰν ἤχων. Τὰ παράδοξα ταῦτα ζῶα ἐπονομασθέντα *πλατύστομα*, χαρακτηρίζονται ἐκ τοῦ ὅτι αἱ νηκτικαὶ αὐτῶν κύστεις ἔχουσιν ἰδιαιτέρας τινας ἴνας δονούσας αὐτὰς ὡς αἱ ῥαβδίδες τὸ τύμπανον, αἱ δὲ δονήσεις αὗται παράγουν ἦχόν τινα μουσικὸν ἀρκούντως ἰσχυρόν, μονότονον ὅμως καὶ οὐχὶ ποικίλον ὡς τὸ ᾆσμα τοῦ πτηνοῦ.

Ἀπὸ τῶν ἀδόντων μετέλθωμεν εἰς τοὺς *ἑπταμένους* ἰχθύας. Τῷ ὄντι ἀπὸ τῶν ἀφρῶν τῶν κυμάτων ὑψοῦνται μετέωροι ἀνὰ ἑκατοντάδας ἰχθύες οἵτινες διαγράφοντες καμπύλας ἑκατὸν

ποδῶν εἰς τὸν ἀέρα ἵστανται ὀλίγον μετέωροι, μεθὸ ἐπαναπίπτουν εἰς τὰ ὕδατα. Ἀλλ' ἡ πτῆσις αὕτη ἡ ὡραία καὶ ὑπερήφανος ἐκθέτει αὐτοὺς εἰς τὴν βορὰν τῶν ἁρπακτικῶν ὀρνέων.

Οἱ *ἑρπετοὶ* ἰχθύες εἶνε αὐτόχρημα θαῦμα τῆς φύσεως. Χάρις εἰς τὰς ἰσχυρὰς καμπὰς τοῦ σώματός των καὶ εἰς τὰς μοναδικὰς ἀκάνθας τῆς οὐρᾶς των, οἱ καταπληκτικοὶ καὶ προνομιοῦχοι οὗτοι ἰχθύες δύνανται νὰ φθάσωσι τὴν κορυφὴν φοινίκων ὅπου ῥοφοῦν ἡδυπαθῶς τὸν γλυκὺν χυμόν των. Οἱ ἰχθύες οὗτοι εὑρίσκονται εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους, σπανιώτατοι ὅμως. Ὅταν τὰ ὕδατα τοῦ τέλματος, ἐν ᾧ διαιτῶνται, ξηρανθῶσι, μεταβαίνουν ἕρποντες εἰς ἀναζήτησιν γείτονος ἕλους.

Τέλος ἀναφέρομεν τοὺς *θηρευτὰς* ἰχθύας. Οὗτοι εἶνε μικρὰ περίκομψα καὶ ὡραιότατα ἰχθίδια χρυσέρυθρα. Ἀλλὰ τὰ προτερήματά των ὑπερβαίνουν τὴν σωματικήν των καλλονήν. Οὐδὲν ζῶον μετέρχεται τοιοῦτον ἀλλόκοτον μέσον πρὸς ἁρπαγὴν τῆς λείας του. Τὸ στόμα τοῦ παραδόξου τούτου ἰχθύος εἶνε συγχρόνως ἀντλία καὶ πυροβόλον. Ἅμα παρατηρήσας τὴν λείαν του, ὡραίαν μυῖαν ἢ ἔντομον τῶν τροπικῶν, πλησιάζει βραδέως καὶ δολίως μέχρις ἀποστάσεως πέντε ἢ ἓξ ἀπ' αὐτῆς ποδῶν, ὅτε ἐφίσταται, σκοπεύει τὸ θήραμα καὶ ἐκτοξεύει σταγόνα ὕδατος ἐκ τοῦ σωληνοειδοῦς στόματός του. Οὐδέποτε δὲ ἀποτυγχάνει ὁ μύδρος οὗτος, τὸ ἔντομον πίπτει ἐν ζάλῃ εἰς τὸ ὕδωρ· πάραυτα τότε ὁ ἰχθὺς καταφθὰς τὸ καταπίνει. Ἕτερον εἶδος τῶν θηρευτῶν τούτων ἰχθύων εἶνε ὁ ὡς ἐκ τῆς τερατώδους αὐτοῦ ἀσχημίας ὀνομασθεὶς «θαλάσσιος διάβολος». Οὗτος ἐπιτυγχάνει τῆς λείας του διὰ τῆς ἀπάτης κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: Βεβυθισμένος ὑπὸ τὸ κῦμα ἢ τὸ ἕλος, κρύπτει τὴν φρικώδη αὐτοῦ δυσειδίαν ἀφήνων νὰ φαίνηται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μόνον τὸ ἄκρον ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τῆς κεφαλῆς του, ὑποπλέει δὲ ἠρέμα. Ὁ κοινὸς ἰχθὺς ἐκλαμβάνων τὸ ἄκρον τοῦτο ὡς σκώληκα ὁρμᾷ πρὸς αὐτό, ἀλλὰ πάραυτα συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν τεσσάρων συγκλειομένων κεράτων καταβροχθίζεται.

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ

Τοῦ κ. Π. Φαρμακοπούλου.

Grèce! Terre des dieux
Reine des arts, ô Grèce!
Eclaire en rayons radieux
Ce monde qui meurt de vieillesse
Et rechauffe-le de tes feux!

Madame MARIE LERROUX

Σ. Δ. Α. Τοὺς ἀνωτέρω ὡραίους καὶ ὑψηλοὺς στίχους οὓς ἐνέπνευσεν εὐγενέστατον φιλελληνικὸν αἴσθημα ἀναδημοσιεύομεν λίαν εὐχαρίστως ἐκ κομψοῦ μονοφύλλου ἀποσταλέντος ἡμῖν καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἑτέρα σελὶς περιέχει αὐτὸ εἰς ἐνθουσιώδη ὠδὴν τονισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ διασήμου γάλλου μουσουργοῦ κυρίου Hess, κατ' οὐδὲν δ' ὑστεροῦσαν τῶν στίχων ὡς πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἐκφράσεως καὶ τὸ εἰλικρινὲς τοῦ αἰσθήματος.

ΣΤΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΣΤΟΛΙΣΤΗ ΑΚΡΟΠΟΛΙ

Τῷ φιλτάτῳ μοι κ. Π. Φαρμακοπούλῳ.

Σὰν νὰ μὴ σῶναν τ' Οὐρανοῦ τ' ἀστέρια μόνο
Γῆ νὰ φωτίζουν τὰ τρισάγια λείψανά Της
Μῶνε κι' ἡ Γῆ φυτρώνει ἀστέρια κάθε χρόνο
Καὶ Τὴν στολίζει μὲ τὰ πρῶτα λουλουδά της
Κεῖνα κερδᾶ ὁποῦ τοὺς καὶ' ἡ οἰκουμένη
Τοῦτα λουλούδι' ἀπὸ τὴ Μάνα τὴ Θλιμμένη.

Ε. Ι. Ε.

ΛΟΙΠΟΝ;

Νὰ τὸ πιστεύσω, φίλη μου, ὅτι τὸ αἴσθημά σου,
δὲν ἦτο ἔξαψις χοροῦ καὶ πάθους παραζάλη
ἀλλ' ἦτο τῆς καρδίας σου φωνὴ καὶ θέλημά σου
νὰ πέσωμεν ἐν τῇ φαιδρᾷ τοῦ ἔρωτος ἀγκάλῃ;
ἤθελον εἴπῃ τὴν πυράν, τὸ χάος τῆς ὀδύνης
ἀλλ' εἶσαι ὄρασος τοῦ οὐρανοῦ κ' ἐλπίζω νὰ τὴν σβύνῃς.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἀφίεμαι ἄνευ πυξίδος ναύτης
ἔχων ὡς μόνον πολικὸν τοὺς δύο σου ἀστέρας
καὶ ἔνθους ὑπὸ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐλπίδος ταύτης
θὰ ἀναμένω τὴν αὐγὴν τῆς εὐτυχοῦς ἡμέρας.
Καὶ ἤδη τὴν ἀγάπην μας στέφων μ' ἄνθοὺς μυρσίνης,
σ' ἀναπολῶ μετὰ χαρᾶς καὶ ψυχικῆς γαλήνης.

Ν. Θ. Α.

ΕΝ ΟΝΕΙΡΩ

Τῷ φιλτάτῳ Ν. Μπενάκη.

Ἐνῷ λαμπρὰ πανσέληνος τὴν φύσιν ἐπηργύρου,
καὶ αὖραι ἔπαιζον φαιδραὶ μετὰ τερπνοῦ ζεφύρου,
μ' ἐφάνη πῶς σ' ἀντίκρυσα πέραν ἐκεῖ μονάχον,
εἰς τὸν κλειτὸν πλὴν ἄστοργον τῆς Φρεαττύος βράχον.

II

Εἶχες τὴν ὄψιν κάτωχρον καὶ βλοσυρὸν τὸ βλέμμα,
καὶ σύννους περὶ τὴν ἀκτὴν ἐβάδιζες ἠρέμα.
Ἐνίοτε ἀνέκοπτες τὸ ἀσταθές σου βῆμα,
καὶ ἔνδακρυς ἠτένιζες τὸ πλαταγίζον κῦμα.
Καὶ ἤνωνες τοὺς στόνους σου μὲ τῶν ἀφρῶν τοὺς στόνους
καὶ τοὺς μετέδιδ' ἡ ἠχὼ εἰς τὸ κενὸν ἀγόνους.
Ἀγόνους ναί! ὅτ' ἡ σκιὰ ἐκείνης κἂν δὲν ἦτο,
ἣν μάτην ἡ ἀλγοῦσά σου ψυχὴ ἐπεκαλεῖτο.
Σὲ ὤκτειρον προσβλέπων σε μὲ τῆς ψυχῆς τὸ ὄμμα,
δι' οὗ, μᾶς βλέπει ὁ Θεὸς ἀπ' τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα.
Κ' ἠγέρθην ἐκ τοῦ βράχου μου μετὰ παλμῶν καρδίας
ἅτ' εὑρεθεὶς κι' ἐγὼ ποτὲ ὑπὸ στιγμὰς ὁμοίας
καὶ τρέμων σ' ἐπλησίασα, σοὶ ἔθλιψα τὴν χεῖρα,
ἐθώπευσα τοὺς ὤμους σου, καὶ σ' εἶπον· ποία μοῖρα!
τίς Ἐριννὺς σ' ὡδήγησεν ἐδῶ ἵνα πραΰνῃς
τὴν θυελλώδη ταραχὴν τῆς ψυχικῆς σου δίνης;
τίς Ἐριννὺς μετέδωκεν ἐν σοὶ τὴν φρεναπάτην
καὶ εἶτα σὲ ὡδήγησεν ἐδῶ, ὡς ὑπνοβάτην;
Ἐδῶ ἀντὶ νὰ πραϋνθῇς, τὸ ἄλγος σου θ' αὐξήσῃς,
κι' ἐν ἀπογνώσει, ἄπελπις, οἰκτρῶς θ' ἀποχωρήσῃς.
Θ' ἀποκομίσῃς Μέγαιραν ἀντὶ τῆς Ἀγλαΐας,
τὸ τέρας ἀντὶ χάριτος, κρημνὸν ἀντὶ καρδίας
Ὦ! εἶναι προτιμότερον νὰ μεταβῇς ἐν τάχει,
ἐνθ' ὅπου τῆς Χαρύβδεως ἦσαν ποτὲ οἱ βράχοι,
παρὰ νὰ ἔρχεσαι ἐδῶ ἤ, ὡς ἐμέ, νὰ μένῃς.
ἐλπίζων, οἴμοι! τὴν χαρὰν ἐκ μαύρης Εἱμαρμένης

III

Ἠγέρθην, καὶ ἐπιλαθὼν τοῦ στήθους μου τοὺς κτύπους
εὑρέθην, γράφων δι' ἐσὲ εἰς τοὺς Ἀμπελοκήπους.

Ἐξ Ἀθηνῶν Φεβρουαρίῳ 1892.

ΦΡΕΑΤΤΕΥΣ